

VINKO MÖDERNDORFER

Je molro da je
Odiotni bil odiotni se prejen je skrivni vrie-povl
(program se sodobno)

Vinko Möderndorfer se je rodil leta 1958 v Celju. Leta 1982 je s predstavo *Snubač* A. P. Čehova diplomiral iz gledališke režije na ljubljanski AGRFT. Piše drame, pesmi (tudi za otroke), novele, romane, televizijske scenarije, radijske igre za otroke in odrasle. Prejel je več nagrad, med njimi Župančičevo nagrado mesta Ljubljane (1994) za zbirko novel *Krog male smrti*, prvo nagrado na anonimnem natečaju Borštnikovega srečanja (1995) za komedijo *Štirje letni časi ob 200-letnici smrti Antona Tomaža Linharta*, nagrado za najboljše komedijsko besedilo na dnevih komedije v Celju (1998) za komedijo *Vaja zbora*, nagrado za najboljše komedijsko besedilo *Limonada slovenica* (1999). Za knjigo novel *Nekatere ljubezni* je leta 2000 prejel nagrado Prešernovega sklada in istega leta dobil tudi nagrado Marjana Rožanca za knjigo esejev *Gledališče v ogledalu*. Leta 2001 je dobil nagrado za najboljše komedijsko besedilo *Podnajemnik* ter na anonimnem natečaju Mohorjeve družbe še nagrado za gledališko igro *Praznina*. Dve leti pozneje (2003) je dobil nagrado za najboljše komedijsko besedilo *Na kmetih*. Njegove objavljene in uprizorjene gledališke igre so *Kruti dnevi* (Cankarjev dom, 1982), *Kako je smetnjak postal oblak* (DUU, 1985), *Prilika o doktorju Josefu Mengeleju* (SLG Celje, 1986), *Help* (SNG Maribor, 1989), *Camera Obscura* (SLG Celje, 1990), *Transvestitska svatba* (SG Trst, 1994), *Hamlet in Ofelija* (SNG Drama Ljubljana, 1994), *Štirje letni časi* (PDG Nova Gorica, 1996), *Štirje letni časi* (založba Mihelač, 1996), *Jožef in Marija* (Cafe teater Ljubljana, 1996), *Vaja zbora* (SLG Celje, 1998), *Limonada slovenica* (SLG Celje, 1999), *Vaja zbora – tri komedije* (založba TESPIS, 1999), *Podnajemnik* (SLG Celje, 2001), *Zeleni fantek* (Aristej, 2000), *Transvestitska svatba* (Cafe teater, 2002), *Tri sestre* (nominacija za Grumovo nagrado 2002), *Na kmetih* (nominacija za Grumovo nagrado 2003), *Mefistovo poročilo* (nominacija za Grumovo nagrado 2003, 2004) in *Mrtve duše* (nominacija za Grumovo nagrado 2005).

Vinko Möderndorfer

Zakaj pišem igre

Gledališče je pravzaprav edina zares živa umetnost, umetnost, ki je neprenosljiva, enkratna, neponovljiva, vedno odvisna od spreminjajočega se avditorija, saj pred nami in v istem trenutku, ko jo sprejemamo, izgoreva živa in enkratna človeška energija, ki ji drugače rečemo tudi: igralska umetnost.

Gledališče pa je najbrž tako enkratno tudi zato, ker je tako zelo človeško.

To je prvi razlog, zaradi katerega pišem za gledališče.

Naj bo gledališka estetika še tako avantgardna, mehanična, koreografska, neverbalna ... vedno je, kljub vsemu, na odru človek. Smrten človek. Bitje, ki utripa in mineva prav tisti hip, ko ga gledamo. Opazujemo *Človeka – Igralca*, ki nam pripoveduje, ki se nam razdaja s takšno zaresnostjo, da je *zaresnejši od življenja*. Njegov minevajoči čas gledamo pod drobnogledom. Sebe gledamo z velike bližine. Žive besede se nas dotikajo drugače kot besede iz knjig. In tudi mi (gledalci), ki sedimo v parterju, smo živi. Lahko se odzovemo, lahko smo navdušeni in lahko bi tudi divje nasprotovali tistemu, kar vidimo in slišimo z odra. Hkrati pa nas poleg vsebine izrečenega vedno fascinira tudi igralčeva igra. Tisto skrivnostno spreminjanje osebnosti. Tisto čudežno *pretvarjanje* v nekoga drugega, *igranje, transformacija, posnemanje tuje psihologije, trpljenje, ki ni tvoje, kontrola in obvladanje čustev, in navsezadnje, užitek nad vsem tem ...* to je fascinantno, čudežno, pa tudi malce hudičevsko.

To je drugi razlog, zaradi katerega pišem za gledališče.

Gledališče je od vseh umetnosti najbolj aktualna umetnost.

Ker tako močno služi trenutku, morda bolj kot druge umetnosti, zanj velja, da mnogokrat sploh *ni umetnost*. Še več: ker je gledališče tako zelo *krvavo* zapisano času, bi zanj morda lahko rekli, da je celo zelo *redkokdaj umetnost*. Tudi zaradi narave dela, ki je kolektivno, je gledališka stvaritev odvisna od toliko različnih energij posameznikov, da se resnična *umetniška stvaritev* v gledališču zgodi samo takrat, kadar se vse te različne senzibilitete ujamejo na skupni imenovalci ... To pa je nepredvidljivo in se ne zgodi pogostokrat ... Skratka, gledališka umetnost je zapisana minljivosti časa. Je neponovljiva, in vsak večer enkratna ... Hkrati pa od vseh umetnosti tudi najbolj kolektivna;

brez zadrege lahko rečemo, da ima gledališče najmočnejši trenutni vpliv na gledalce (in s tem najbrž tudi na družbo) ...

Zaradi tega pišem komedije.

Če roman deluje na bralca individualno, se pravi, da je bralec romana med branjem zaseden v svoj naslanjač, zatopljen v svoje individualno dožemanje zgodbe, pa gledališče zahteva kolektivno sprejemanje ... Branje romana bralca osami. Bralec je sam, med romanom in njim se splete intimna vez, zgodba romana se razraste znotraj enega samega bralca, medtem ko se zgodba v gledališču razrašča znotraj celotnega avditorija. Ob dobro napisani in odigrani igri se med občinstvom začnejo pretakati iste emocije, gledalci v dvorani čutijo isto, mislijo isto, pretreseni so na istih mestih ... V gledališču se vzpostavi nekakšna enotna zavest ali, kar je še zanimivejše, vzpostavi se kolektivna emocija. Ob uprizoritvi, ki zaživi v pravem družbenem in socialnem trenutku, se lahko med dvorano in odrom zgodi čudež. Ustvari se eksplozivna zmes, kakršna se zgodi samo med velikimi družbenimi dogajanjem, kjer množico preplavljajo isti interesi ... "Samo med revolucijo se pojavi nekaj, kar je podobno tej bližnji povezanosti med ljudmi. Gledalci niso nikoli tako solidarni, tako tesno povezani med sabo kakor med kratko uro ali dvema, ko traja predstava," pravi Jovan Hristič. *Gledališče je ravno zaradi tega lahko eno najmočnejših orožij v človekovih rokah.* In prav zato sleherna oblast čuti ob gledališču nekakšno nelagodje. Oblast se boji predvsem tistega gledališča, ki ima do družbe, politike, sveta, v katerem živi, jasno stališče in ki ga zna prepričljivo izraziti, spremeniti v zgodbo, ki potem *emotivno prepriča* avditorij.

Zaradi tega pišem satire.

Živimo v času, ki nas neprestano bombardira z informacijami. Kar naprej nekdo *nekaj* hoče od nas, nas vleče na svojo stran ... Vsake toliko pademo v kakšne strankarske mitinge, predvolilne shode, soočenja, agitacije ... Vse to so tudi nekakšni *gledališki* dogodki, ki se živo obračajo na občinstvo, ga prepričujejo in imajo z njim celo dialog. Lahko rečemo, da ima *javni politični shod* v sebi nekaj tistega, kar ima *gledališče*. Poskuša vplivati na ljudi in oblikovati njihovo intimno mnenje. Tudi gledališče se trudi *prepričati* gledalca v svojo *resnico*, seveda pa slednje to počne s *poezijo* ... Vojne pridejo in grejo, politiki nas razočarajo in razveselijo, države se zgradijo in razpadejo, vse velike stvari lahko čez noč postanejo spet majhne ... Poezija pa edina ostaja, poezija je tisto, kar pušča sled. In to je posebna moč gledališča. Zaradi poezije je gledališče umetnost. Prav zaradi poezije je gledališče resničnejše od življenja. Poezija je tista živa energija, ki se pretaka v zraku med nami in ki jo vsi, ki smo se zapisali gledališču, temu čudežnemu čaščenju slik, ki so resničnejše od življenja, vedno iščemo in znova in znova izgubljam.

Predvsem zaradi tega pišem za gledališče.

Vinko Möderndorfer

Mrtve duše

rdeče-črna igra

(Nominacija za Grumovo nagrado 2005)

... štejte, štejte, ljubi bratje, mrtvi se ne bodo prav nič pritoževali ...
Gogolj: *Mrtve duše*

... pravijo, da so nekatere reči svete ... Jaz pa pravim, nič, kar
je človeškega, ni sveto. Vse, kar je človek, je vredno posmeha.
Tudi truplo.

Maurice Lever: *Le sceptre et la marotte/Histoire des
Fous de Cour
Zgodovina dvornih norcev*

Grenko-smešna igra je namenjena današnjemu,
slovenskemu času, v katerem nekateri še vedno, s trupli
nesrečne preteklosti, kujejo politični dobiček.

Osebe

Grobarji

OČE FREDI – pošten, zato nikoli ne bo podjetnik

MAMA HELENA – enako dobra kuharica kot grobarka

RASTISLAV – sin in motorist po srcu

MATILDA – hči, prepričana, da je anoreksija stvar lepote

POLDE – grobar praktik, z drugo besedo: koplje jame, skrbi za krematorij

Politiki

MINISTER BENJAMIN – če česa ne razume, ne razume pregovorov

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ – zelo vljuden gospod, zelo zvit

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ – prav nič vljuden tovariš, prav nič zvit

Mrtvi

MILENA – nekoč živa partizanka

KAREL – nekoč živ partizan

KRIŠTOF – nekoč živ domobranec

TONE –nekoč živ domobranec

FRANCI RIHTBERGER – nekoč živ, zdaj mrtev alkoholik

Ostali

GOSPA MARIJA – užaloščena vdova, pozneje mrtva vesela vdova

POGREBCI, PEVCI – po izbiri in možnosti

Prvo dejanje

Prizorišče naj bo več ali manj prazno. Ogromen prazen prostor, ki še najbolj spominja na pokopališče in označene pokopališke parcele. Nikjer naj ne bo nobenih križev in podobne pokopališke navlake, samo prazen prostor naj bo, ki pa je lahko na tleh razmejen z belimi trakovi kot nekakšen tloris, zemljevid stez, pokopaliških parcel itd. Šele z igro naj bo občinstvu jasno, da smo na pokopališču. Na koncu drugega dejanja sredi prizorišča stoji res velika marmorna žara v barvah slovenske trobojnice.

Komedija ne potrebuje realističnega prostora, samo preproste scenske oznake in rekvizite: mizo, zemljevid, stole, žaro ... ki naj se na prizorišču pojavijo popolnoma preprosto, naj jih prinesejo (med tekočim dialogom) protagonisti sami. Vse naj se izmenjava hitro, preprosto, brez gledališke navlake, stilizirano, z jasno mislijo in izrazitimi igralskimi deleži.

1. prizor

Podjetje Tukaj počiva, d. o. o. Prazen prostor.

Oče Fredi, v črno oblečen pogrebnik in lastnik podjetja, odpre črno beležnico, ki jo drži v roki. Gospa Marija, tudi v črnem, s črnim klobučkom na glavi in s torbico v roki, stoji pred njim.

OČE FREDI: Izvolite, gospa!

GOSPA MARIJA: Hvala, ker ste me sprejeli.

OČE FREDI: Oprostite, ker ste tako dolgo čakali. Veste, imamo zelo frekventno. Sedite, prosim.

GOSPA MARIJA: Saj ne vem, kje naj začnem.

FREDI: Če hočemo govoriti o koncu, potem je najbolje, da začnemo na začetku.

GOSPA MARIJA: Prav. Na začetku.

OČE FREDI: In iskreno.

GOSPA MARIJA: Iskreno. Seveda.

OČE FREDI: Brez dlake na jeziku.

GOSPA MARIJA: Prav.

OČE FREDI: Kar, gospa Marija, kar.

GOSPA MARIJA: *(kar bruha iz nje)* Franci je bil živina. Pijanec. Kurbir. Nasilnež. Dvakrat mi je zlomil roko ...

OČE FREDI: Lepo.

GOSPA MARIJA: Na začetku ni bil takšen. Ali pa je bil, sem že pozabila. Poročila sem se z njim, ker sem hotela stran. Stran od doma.

OČE FREDI: Tipično.

GOSPA MARIJA: In potem je bil pekel. Štirideset let, si mislite, gospod Fredi, štirideset let sem prenašala pijanduro in lažnivca. Pa ni bil samo lažnivec, bil je tudi kurbir.

OČE FREDI: Ste že povedali.

GOSPA MARIJA: Tudi če sem, sem povedala premalo. Dokler je bil še mlad, so bile njegove kurbe še kar v redu, pozneje pa se je loteval snažilk in na koncu klošark, ja, klošark, pijank. Dvakrat sem od njega dobila sramne uši in enkrat triper. Ne morete si misliti, kako je smrdel, ko se je po tednu dni vrnil domov. In vedno se je vrnil domov. Seveda nisem nikoli vedela, kdaj se bo vrnil, si lahko mislite, kako sem se počutila. Nikoli nisem vedela, kje leži.

OČE FREDI: Zdaj boste vedeli.

GOSPA MARIJA: Ja, in to me zelo zelo veseli.

OČE FREDI: Še kaj?

GOSPA MARIJA: O, seveda! Še veliko *kaj!* Kar naprej me je zmerjal s kurbo! Kurbal se je on, kurba sem bila pa jaz! Saj ne rečem, da ni bilo življenje tudi z njim kruto. Očeta so mu ubili, preden se je rodil. Čisto na koncu vojne. In to je bil vedno njegov izgovor. (*Se pači, ko ga oponaša.*) *Sirota sem bil, še preden sem se rodil*, je kar naprej stokal in potem nemudoma spil še en liter žganja. Na koncu je prodal našo domačijo na Zgornji Mrzlici. Denar je seveda zapil s svojimi klošarji. Ko pa sem se hotela ločit, je čisto ponorel in popolnoma uničil stanovanje. Spat sem morala k sosedi, s katero že dvajset let nisem spregovorila besedice. Samo pomislite, kakšno ponižanje!

OČE FREDI: Zanimivo.

GOSPA MARIJA: Pa to še ni vse.

OČE FREDI: Bo kar dovolj, *gospa*. Morda samo še to: *datum rojstva in poklic*.

GOSPA MARIJA: 9. februar 1945. Strojni ključavničar.

OČE FREDI: Februar, to bo v redu. Takrat je že skoraj pomlad. Prav, *gospa*, imejte zadevo za urejeno.

GOSPA MARIJA: Koliko sem dolžna?

OČE FREDI: Poslali vam bomo račun, po običajni tarifi. Samo še nekaj: dolžina.

GOSPA MARIJA: Sem že povedala ... Meter petinsedemdeset.

OČE FREDI: Ne ... mislim, moja dolžina ...

GOSPA MARIJA: Kaj pa vem ...

OČE FREDI: Na razpolago imam tri dolžine. Kratko, srednjo in obširno. Obširna je bolj za politike.

GOSPA MARIJA: Bi kar srednjo.

OČE FREDI: Prav. Se vidimo ob treh.

GOSPA MARIJA: Ob treh.

2. prizor

Ob odprtem grobu.

Marija in žalujoči. Vsi v črnem. Pristopi Polde, debelušen možakar z izrazito razžrtim rdečim nosom, odpre grob in vanj položi žaro.

OČE FREDI: *(slovesno)* Spoštovani svojci, draga družina ... Zbrali smo se, da bi k večnemu počitku pospremili našega dragega moža, očeta in prijatelja ... Francija Rihtbergerja ... Franci je bil rojen skoraj na pragu pomladi, pravzaprav so ga rojenice položile na prag svobode, 9. februarja 1945, to pa je le malo prej, kot se je Evropa osvobodila jarma totalitaristične oblasti ... In prav to je Francija zaznamovalo za vse življenje ... Vseskozi je bil svoboden človek. Vedno je poslušal glas srca in v ničemer se ni zadrževal. Življenje pa mu vseeno ni bilo posuto z rožicami. Čeprav je spoznal *Marijo svojega srca* in ji ostal zvest do svojega konca, je imel s svetom vedno velike težave. Svet ni razumel njegove svobodomiselnosti, zato so ga venomer preganjali. Njegova družina, ki jo je srčno ljubil, pa mu je vedno zvesto stala ob strani. Bil je ljubeč oče in mož. Strojni ključavničar, kar so mu mnogi, predvsem v zadnjem času, ko ta poklic ni bil več tako v čisljih kot nekdanj, metali naprej ... Vendar naš Franci je bil pokončen človek, tudi takrat, kadar je padal v blato življenja ... Čist je bil v srcu in telesu. In takšnega bomo ohranili v svojem spominu. Tudi kruta usoda, ki se je v njegovem osemindesetem letu pojavila v obliki kamiona prikoličarja, ne bo mogla zmaličiti spomina na našega Francija. Telo je zmaličeno, vendar duša ostaja cela. Slava Franciju, dobremu človeku iz Zgornje Mrzlice.

Svojci zasmrkajo in sklonijo glave.

GOSPA MARIJA: Hvala, gospod Fredi, vi imate neverjeten občutek za resnico. Vsem vas bom priporočala.

ŽALUJOČI 1: Našega Francija ste zadeli v živo.

ŽALUJOČI 2: *(smrka)* Tisto o zmaličenem telesu in celi duši mi je bilo najbolj všeč.

ŽALUJOČI 3: Nimam besed ... Enostavno, nimam besed.

OČE FREDI: Hvala. Položnico dobite po pošti.

4. prizor

Ob odprtem grobu.

Žalujoči odidejo.

OČE FREDI: *(Poldetu)* Kaj še imamo danes?

POLDE: Enega rakastega, eno angora mačko in pudla.

OČE FREDI: Rastislava pa spet ni?

POLDE: Šef ... dovolite eno odkrito besedo, vaš sin je popolnoma nezanesljiv.

OČE FREDI: Kaj nezanesljiv, nesposoben! Prepustil sem mu živalski del pokopališča, pa niti tega ni sposoben ...

POLDE: Ampak na angora grobu mora nekdo spregovoriti. Gospa je plačala vnaprej, pa še naša stalna stranka je. Doma ima še sedem mačk ...

OČE FREDI: Ah, bom pa jaz ... Kakšen govor je hotela?

POLDE: Nekaj ljubečega.

OČE FREDI: Kako je bilo mačku ime?

POLDE: Filomena.

OČE FREDI: In kako je končala?

POLDE: Tovornjak.

Fredi pogleda v govor, ki ga je imel na grobu Francija Rihbergerja, in ga na hitro preleti ...

OČE FREDI: *Spoštovani svojci, draga družina ... Zbrali smo se, da bi k večnemu počitku pospremili našo drago Filomeno ... Filomena je bila vseskozi svobodna mačka. Vedno je poslušala glas srca in v ničemer se ni zadrževala. Čeprav je spoznala lastnico svojega srca in ji ostala zvesta do svojega konca, je imela s svetom vedno velike težave. Svet ni razumel njene svobodomiselnosti. Bila je ljubeča in čista v srcu in telesu. Tudi kruta usoda, ki se je pojavila v obliki kamiona prikoličarja, ne bo mogla zmaličiti spomina na našo Filomeno.*

Telo je zmaličeno, vendar mačja duša ostaja cela. Slava Filomeni, dobri mački iz ... (Poldetu) Od kod ...

POLDE: Iz Zgornjega Kota.

OČE FREDI: ... *Slava Filomeni, dobri mački iz Zgornjega Kota. Ja, bo kar šlo. Grem.*

5. prizor

Še vedno ob odprtem grobu.

Zasliši se brnenje težkega motorja. Sliši se, kot bi nekje v ozadju pristajal bombnik iz druge svetovne vojne. Hrup potihne in čez čas se pojavi Rastislav. Usnjena motoristična uniforma, rokavice, čelada ...

OČE FREDI: A se zdaj pride! Na mačjem britofu že čakajo. Ne morem vse sam ...

RASTISLAV: Foter, odsoten sem bil poslovno ...

OČE FREDI: Kolikokrat sem ti rekel, da se ne vozi z motorjem po grobovih ... Svojcem to ni všeč.

RASTISLAV: Čestitaj mi, foter, na motoristični olimpijadi sem dosegel blazno dober rezultat.

OČE FREDI: Prav, čestitam, zdaj pa pojdi na grob, angora mačka Filomena je na vrsti ...

RASTISLAV: V metanju mopeda v daljino sem bil drugi.

OČE FREDI: Filomena čaka.

RASTISLAV: V lomljenju kozarcev z zobmi pa tretji ... Zlomil se mi je mostiček, sicer bi bil prvi ...

OČE FREDI: Tu imaš govor, spremeniti moraš spol, malo improviziraj pa bo ... Polde, gre pa v krematorij ...

POLDE: Sem že zjutraj vse skuril, samo v lončke še zdevljem ...

OČE FREDI: Kolikokrat sem ti rekel, da ne kremiraj vseh naenkrat!

POLDE: Če je pa bolj enostavno.

OČE FREDI: Svojci imajo radi, da je v žarah zares njihova mama ... mislim, pepel od mame ...

POLDE: A ni vseeno, čigav pepel je kje ... Kako gre že tista viža od Veselih planšarjev ... (*zapoje*) Prah si ...

OČE FREDI: ... *in v prah se pournesh*. To niso Veseli planšarji, ampak Sveto pismo.

POLDE: Aja? Se mi je zdelo nekam domače.

RASTISLAV: Foter, ne bi rajši ti prevzel mačko, jaz se moram še preobleč.

OČE FREDI: Ah, za vse sem sam.

Fredi strga list papirja iz sinovih rok in odhiti med grobovi.

6. prizor

Še kar ob odprtem grobu.

RASTISLAV: Naš fotrček preveč resno jemlje vse skup.

POLDE: In če si pri tem poslu preveč resen, lahko še znoriš. Do trupel je treba imeti sproščen odnos.

RASTISLAV: Očka je v krizi. Rabil bi kakšen hobi.

POLDE: (*modruje*) Mrličiči so dober biznis. Z vsakim biznisom pa je tako, da moraš imeti distanco.

RASTISLAV: Poskušal sem ga navdušit za motorizem, pa ni šlo.

POLDE: Če mrličiče jemlješ preveč osebno, padeš v depresijo. Z mrličiči je treba po komadih.

RASTISLAV: Kako?

POLDE: Po komadih. En komad toliko in toliko in tako in tako. Mrličič je komad.

RASTISLAV: Se strinjam.

POLDE: In tvoj oče se preveč žene. Hoče biti popoln. V biznisu pa ni popolnosti.

Popolnost ni rentabilna. Vsak dober kapitalist je malčece površen. Površnost je dobiček. Jaz na primer zažgem vse hkrati, tvoj stari pa hoče, da jih kurim vsakega posebej. Veš, koliko elektrike gre za eno kurjenje, tako pa jih sežgem ducat hkrati, pa še kakšne tri mačke dam zraven, pa je. Pepel je pepel, a ne? Skurim vse hkrati, potem pa z zajemalko razdelim po žarah.

RASTISLAV: Ja, naš foter je preveč pošten.

POLDE: Zato pa nam biznis ne gre.

RASTISLAV: Prav bi nam prišla kakšna nacionalna katastrofa.

POLDE: Pa saj imamo vsake štiri leta volitve!

RASTISLAV: No, to je res katastrofa, ampak blagajna našega pogrebnega podjetja zaradi volitev ni nič bolj polna. Potrebovali bi, na primer, kakšen silovit, vseslovenski izbruh vulkana.

POLDE: No, ja ... V primerjavi z izbruhom vulkana so naše volitve res bolj podobne prdču.

RASTISLAV: Nekaj moramo storiti, sicer bomo guznili.

POLDE: Kaj, ko bi se preusmerili?

RASTISLAV: Saj sem že vse poskusil. Tudi z gostinstvom. Pa ni šlo.

POLDE: Ja, ljudem ni vseč gostilna z razgledom na grobove.

RASTISLAV: Čeprav je mama odlično kuhala.

POLDE: To pa res! Vsa čast! Grobarjev zrezek z mrliško omako je bil prima.

RASTISLAV: Goste je baje motila bližina mrtvašnice.

POLDE: Ah, kaj si ljudje vse izmišljujejo! Mrtvašnica je bila na nasprotni strani hodnika in ni imela nobene zveze s kuhinjo. Če si zaprl vrata, kot da je ne bi bilo.

RASTISLAV: Dokler ni neka gospa šla na stranišče in po pomoti odprla vrata v mrtvašnico.

POLDE: Še sreča, da je bila vaša mama ravno takrat v kuhinji ... Če je ne bi parkrat klofnila, bi tista gospa končala v norišnici.

RASTISLAV: Če se ne bomo hitro česa domislili, bomo bankrotirali.

Zasliši se jokanje in hlipanje.

POLDE: Žalostno. Mačko v grob devljejo.

RASTISLAV: Živalski del pokopališča tudi ni rentabilen.

POLDE: Ideja o nagačenju je bila pa super!

RASTISLAV: Finančno propadel projekt.

POLDE: Vsega je kriv zakon. Če bi nam dovolili preparatorske posege na človeških truplih, bi obogateli.

RASTISLAV: Ja, prednaročil je bilo kar nekaj.

POLDE: Čeprav nisem nikoli razumel, zakaj bi človek hotel imeti doma nagačeno taščo.

Zasliši se energičen glas, ki spominja na zelo glasno trobljenje vojaške trobente.

GLAS MAME HELENE: Haloooo! Jetrca so topla! Takoj jest!

RASTISLAV: Že grem, mami, že grem!!

7. prizor

Družina pri kosilu. Za mizo sedijo: oče Fredi, sin Rastislav, hči Matilda in mama Helena. Hči Matilda je zelo suha, tako suha, da se ne moremo zmotiti, če rečemo, da ima anoreksijo. Mama Helena pa je precej precej močna oseba.

MAMA HELENA: A bo kdo še malo jetrc?

MATILDA: Jaz.

MAMA HELENA: Tebi ne dam, ti itak potem vse zbruhaš. Boš ti, Rastislav?

RASTISLAV: (s polnimi usti) Mhm.

Mama Helena mu jetrca naloži na krožnik.

KRISTINA: Jaz sem tudi lačna.

MAMA HELENA: Ti si anoreksična, ne pa lačna. Smo že zmenjeni.

KRISTINA: Sem mogoče jaz kriva?

MAMA HELENA: Kaj hočeš reči, da si imela pri meni slab zgled? Kar poglej me: lepo debela sem. In očka je tudi debeluh. Na to smo ponosni. Pa tvoj brat. Daleč najdebelejši mladenič je. Tak fant, da bi gore premikal.

RASTISLAV: (*s polnimi usti*) Mami, a sem ti že povedal, da sem moped vrgel dvanajst grobov v daljino.

MAMA HELENA: O, to je pa krasno, srček, na še malo jetrc!

Mama mu iz ponve strese goro jetrc na krožnik. Oče Fredi pa obstane sredi grižljaja, zazre se v sina.

OČE FREDI: Kaj si rekel?

RASTISLAV: Kaj? Da so mamina jetrca odlična.

Oče Fredi udari po mizi.

OČE FREDI: Dobro veš, kaj si rekel. Rekel si, *da si moped vrgel dvanajst grobov v daljino. (Oče Fredi ponori.)* Kolikokrat sem ti rekel, da ne dovolim, da se ti in tvoji igrate med grobovi.

RASTISLAV: Saj nismo nič poškodovali.

OČE FREDI: Kaj da ne, zadnjič se je gospe Novakovi skoraj zmešalo, ko je sredi groba zagledala sledove gum. Njen Korli je bil avtomehanik in ga je pod avtomobilom zadela kap. Zdaj pa sledovi gum na njegovem grobu. Mislila je, da ji Korli iz groba pošilja *sporočila* ... Kaj vem, kaj si je uboga reva še namislila ... Moral sem poklicati rešilca. Prepovedujem, enkrat za vselej, da se igrate med grobovi, razumeš!

Rastislav brez besed vrže na mizo sveženj bankovcev.

RASTISLAV: To je odškodnina.

OČE FREDI: Kaj?

RASTISLAV: Odškodnina, ker smo lahko imeli na našem pokopališču motoristično olimpijado. Vsak je nekaj prispeval. Fantje so navdušeni. *En grob je postala naša nova merska enota. Če te vrže z motorja, se zdaj reče: vrglo me je*

za šest grobov daleč po cesti, kar pomeni dvanajst metrov. Ali pa: tri grobove daleč sem z ritjo drsal po asfaltu ...

MAMA HELENA: Vidiš tatko, naš mali hoče biti samo koristen.

RASTISLAV: Nekaj si moramo izmislit, sicer bomo propadli na celi črti.

OČE FREDI: Nič ne bomo propadli! Zapomnite si, dokler bodo ljudje umirali, bo grobar vedno sit. To mi je že moj dedek povedal, in to drži kot pribito. Kdor drugemu jamo koplje, ne bo nikoli kruha stradal!

RASTISLAV: Foter, resno se moramo pogovorit.

MATILDA: (*plane*) Lahko jaz pojem tvoja jetrca?

MAMA HELENA: Ne. Če jih Rastislav ne bo, jih bom jaz.

MATILDA: Lačna sem.

RASTISLAV (*očetu*): Razmišljal sem, če bi na našem zemljišču naredili poligon za motokros.

OČE FREDI: Kaaaj? Med grobovi? Nikoli.

RASTISLAV: Grobove bi ukinili.

OČE FREDI: (*oče Fredi se nezaslišano razburi*) Ti bi ukinil družinsko tradicijo! Si slišala Helena? Že moj oče je bil grobar, pa moj ded in praded tudi! Do tretjega kolena nazaj smo vsi grobarji! A ti sploh veš, kje sva se z mamo spoznala?

RASTISLAV: Ja, vem.

OČE FREDI: Na pogrebu.

MAMA HELENA: Prvič si me pa poljubil ...

RASTISLAV: Ob odprtju krematorija. Sta že tisočkrat povedala.

OČE FREDI: In veš, kje sva te spočela?

RASTISLAV: Nehajta, lepo prosim!

MAMA HELENA (*očetu Frediju razneženo*): Se spominjaš, Fredi, med mačicami je bilo ... Zunaj je deževalo, v mrliški vežici je bila pa takšna tišina.

OČE FREDI: (*zasanjano*) In vonj po svečah.

MAMA HELENA: Še zdaj se spominjam pokojnika ...

OČE FREDI: Ja, padel nama je na tla ...

MAMA HELENA: Če si bil pa tako divji.

OČE FREDI: Ne bi smela zlest na njegovo krsto.

MAMA HELENA: Ja, se ga prav dobro spomnim, gospod Prislán je bil, krasen gospod, delal je v gledališču in bil je star kot zemlja, ko sva ga vlekla nazaj na mrliški oder, je pošteno zaudarjal.

RASTISLAV: Nehajta, lepo vaju prosim! Romantika je sicer lepa, ni pa finančno rentabilna. Hočem vama povedat, da bomo propadli. Stroški s pokopališčem so večji kot dohodki.

OČE FREDI: Če bi ti vedel, kaj vse sva dala z mamó skoz.

MAMA HELENA: Toliko lepega.

MATILDA: Kje sta pa mene naredila?

MAMA HELENA: Ah, ti si nastala v postelji, zato pa tako nezdravo zgledaš.

RASTISLAV: Nehajte!!! Bodimo razumni! Poskušajmo razmišljat kapitalistično.

OČE FREDI: Jaz sem grobar, in ne kapitalist.

RASTISLAV: In v tem je največja napaka! V današnjih časih je tudi grobar kapitalist, podjetnik.

OČE FREDI: Nihče nič ne odnese na drugo stran. Že to, da sem privolil v živalsko pokopališče, ni v skladu z družinsko tradicijo.

MAMA HELENA: Pa saj nam gre dobro. Imamo hišo, vrt z razgledom na grobove, blaženi mir ...

MATILDA: ... tako rekoč zagrobni.

OČE FREDI: Nihče nas ne nadleguje ...

MATILDA: To pa res ne.

MAMA HELENA: Za jetrca in kruh imamo še vedno.

MATILDA: Ko sem pripeljala domov prijatelja, ga je kap ...

OČE FREDI: Saj vem, Matildica, ampak ravno takrat smo dobili novo pošiljko krst ...

MATILDA: Tako se je prestrašil, da je skočil skozi okno ...

MAMA HELENA: (*samoumevno*) Skladišče je bilo polno, nekam smo jih morali dati, pa smo jih zložili v tvojo sobo!

MATILDA: Ko je zagledal sobo, polno krst, je skočil skozi okno, padel je na zložene nagrobnike in si zlomil stegenico. Nikoli več ga nisem videla.

MAMA HELENA: Samo ne reci, da je naš poklic, ki ni samo poklic, temveč tudi poslanstvo, kriv, da si tako suha.

MATILDA: Stara sem osemindvajset let, pa sem še vedno ...

MAMA HELENA: Nikar mi ne govori: jaz sem bila nedolžna do otvoritve krematorija.

RASTISLAV: Poslušajte, nekaj bi vam rad povedal ...

OČE FREDI: Saj že vemo, med grobovi bi rad vozil motoristični slalom ...

MAMA HELENA: Ali pa odprl kakšen bife ...

RASTISLAV: Ne, rad bi vam povedal ...

OČE FREDI: Tudi tista ideja z univerzalnimi krstami je bila slaba ...

MAMA HELENA: In goljufiva ...

OČE FREDI: Jaz že ne bom pokojnikov tlačil v plastične vrečke. Jaz sem profesionalce, in ne plastikar ...

RASTISLAV: Mater ste butasti, hočem vam povedati samo to ...

OČE FREDI: Jaz sem, kar se trupel tiče, socialist. Vsi so enaki, vsi imajo enake pravice, zato mi pa tudi tista ideja o reklamnem sloganu: *Če pokopljemo dva, dobite tretji pogreb zastonj*, ni bila nikoli všeč.

MATILDA: (*bratu Rastislavu*) Mene si prodajal kot pevski zbor ...

MAMA HELENA: To je bila dobra ideja, če bi ti znala pet.

MATILDA: Žalujoči so pričakovali, da bom pela večglasno.

RASTISLAV: (*razburjen*) Zadnja šansa ... Če ne bomo spremenili pokopališča v poligon za motokros ... je to naša zadnja šansa ...

OČE FREDI: Kaj?

RASTISLAV: Dajte, da povem do konca ...

MAMA HELENA: Krst ne bom več kradla!

OČE FREDI: Kar je zakopano, je za zmeraj dano!

MAMA HELENA: Eno krsto smo prodali dvaindvajsetkrat. Tako me je bilo sram.

OČE FREDI: Jaz sem pošten grobar in na to sem ponosen.

RASTISLAV: To, kar vam predlagam, je stoddostno pošten posel.

MATILDA: Samo ne me silit, da bom jokala na neznanih grobovih.

RASTISLAV: Prijavil sem nas.

OČE FREDI: (*zaprepadeno*) Kaaaaj?

MAMA HELENA: A zaradi tiste *univerzalne krste*?

OČE FREDI: A na policijo? Sin moj!!!

RASTISLAV: Prijavil sem nas na razpis.

MAMA HELENA: Kakšen razpis?

RASTISLAV: Na razpis Vlade Republike Slovenije.

Vsi utihnejo. Čez čas ...

OČE FREDI: Saj sem vedel, da je spet ena barabija.

8. prizor

V ministrskih prostorih.

Sredi prostora visi velik in zelo slikovit zemljevid Republike Slovenije. Pred zemljevidom stoji eleganten gospod v sivi obleki in je zelo zaskrbljeno zazrt v zemljevid. V zemljevidu je zabodenih ogromno črnih in rdečih zastavic.

Pristopita državna sekretarja. Z leve državni sekretar Zvezdič, z desne državni sekretar Križnič.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Tovariš Minister, klicali ste me.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Gospod Minister, klicali ste me.

Predsednik se obrne, dvigne roke in vdan v usodo reče:

MINISTER: Reši nas lahko samo razpis!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *(navdušeno)* Za referendum?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Zakaj pa spet za referendum?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Zato, ker smo demokratična država in v njej spoštujemo voljo ljudstva. Vi, tovariš Zvezdič, pač tega ne boste nikoli razumeli.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Gospod Križnič, z referendummi mahate okrog, kot da so hostije.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *(privzdignjeno)* Referendum je hostija demokracije! *(Navdušen nad mislijo, ki se mu je porodila.)* O! To si bom pa zapisal ...

Križnič takoj potegne beležnico iz žepa in si zapiše.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Krasno predvolilno geslo. Najboljše ideje vedno dobim od vas, tovariš Zvezdič. Bohlonaj!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: *(jezno)* Že dva tisoč let kradete tuje ideje!

MINISTER: Nehajta! Poklical sem vaju zaradi neke zelo važne zadeve. Poglejta! *Minister pokaže na zemljevid, popikan z rdečimi in črnimi zastavicami.*

MINISTER: A vidita!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: *(navdušeno)* Vse rdeče!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *(navdušeno)* Vse črno!

MINISTER: Vse rdeče in črno.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Dovolite pripombo ... Črne pike so kot mušji dreki.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Rdeče pa, kot bi Slovenija imela rdečke. *(Spet navdušen.)* O! To si moram zapisat! Krasno predvolilno geslo!

Si zapisuje v svojo črno beležnico.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *Ustavite rdečke!* Ali še bolje: *Ozdravite Slovenijo! Enkrat za vselej ozdravimo Slovenijo rdečkarjev!* Ha! Ha! Ha!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Glede na to, da smo vsi trije zaposleni na Ministrstvu za okolje, bi geslo lahko bilo tudi: *Na smetišče s črnimi dreki!*

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *(se strašno razburi)* Oprostite ... Oprostite ... Tovariš Zvezdič, kar je preveč, je pa preveč! Gospod Minister, kako lahko prenašate takšen primitivizem. Tovariš Zvezdič je pravkar napadel moj svetovni nazor! To ni demokratično!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: A je mogoče vaš svetovni nazor *mušji drekec?*

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Ga slišite, ga slišite?!

MINISTER: *(zakriči, zelo avtoritativno)* Tišina! Če takoj ne utihneta, vama bom odtrgal od plače. Deset procentov!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Sem že tiho.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Nisem nič rekel.

Minister se spet obrne k zemljevidu.

MINISTER: Z rdečimi zastavicami so označena partizanska grobišča, s črnimi pa grobišča domobrancev.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Naših je več. To se takoj vidi!

MINISTER: *(zagrozi)* Deset procentov! Gospod Križnič!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Lapsus lingue! Oprostite.

MINISTER: No, in vlada je mnenja, da je treba enkrat za vselej počistiti Slovenijo.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Se strinjam. Vse mušje drekce ...

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Protestiram, gospod Minister, ste ga slišali?!

MINISTER: Zdaj vaju imam pa zadosti! Obema minus deset procentov!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Šest otrok imam.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Jaz pa enega, vendar imam še velike načrte!

Minister ju samo zelo grdo pogleda. Oba državna sekretarja ponižno sklonita glavi.

MINISTER: Kot sem že rekel ... Kot ministru za okolje, zadolženemu za nuklearne odpadke, smetišča in grobišča ... so mi naložili, da enkrat za vselej uredim to stvar.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite, ne gre za stvar, gre za trupla. Po krivici ...

Minister ga zelo ostro pogleda, dvigne roki in pokaže deset prstov ... državni sekretar Križnič takoj utihne ... Minister nadaljuje.

MINISTER: (*mirno nadaljuje*) Odprli naj bi jame, tako imenovana domnevna grobišča, jih raziskali, popisali, oštevilčili ... Ostanke pokojnikov pa naj bi kremirali in pepel položili v skupno žaro ...

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Ta bi morala biti zares velika.

MINISTER: In tudi bo. Velika kamnita žara v obliki Slovenije ...

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: A ni to malo nerodna oblika. Srp in kladivo bi bila veliko bolj ...

MINISTER: (*ostro*) Pustite, da povem do konca! No, in v tej skupni žari bodo spravljene upepeljene ostanki naše nesrečne preteklosti. Tako bomo enkrat za vselej zaključili s to zadevo. Sit sem že tega, da pred vsakimi volitvami kopljemo po jamah in preštevamo vaše in naše.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite ... Oprostite ... Gospod Minister, mislim, da je to odlična ideja, vendar, *naših* je bilo mnogo več kot njihovih.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Niti slučajno! Naših je bilo več! Poleg tega, kdo je bil na pravi strani, to je tu vprašanje.

MINISTER: Ne, to ni več vprašanje! O tem naj sodi zgodovina! Mi bomo samo poskrbeli, da dobijo mrtvi, na kateri koli strani so že bili, dostojen državni pogreb. In tako bomo enkrat za vselej zasuli vse naše slovenske jame in zakoračili v Evropo.

Minister potegne iz žepa listek in si natakne očala ...

MINISTER (*bere*): *Ne da sovražim – da ljubim sem na svetu.* Tako, kot je rekla tista junakinja iz filma ... No, iz katerega filma že ...

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: *V vrtincu!*

MINISTER: Ja, *V vrtincu.* Točno.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite ... Oprostite! Ne, *V Vrtincu* pa že ne! To je rekla Marilyn Monroe v filmu *Deset božjih zapovedi*.

MINISTER: (*verjame*) Aja?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Ah, dajte no! *V Deset božjih zapovedih* Marilyn Monroe sploh ni igrala. In vsi vejo, da je bila Marilynka zelo zelo rdeča pod kožo.

MINISTER: (*prekine debato*) No, kakor koli že, poklical sem vaju, da pripravimo razpis.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite ... Mislim, da zgodovine ne moremo kar tako, z navadnim razpisom, pospraviti pod preprogo.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Res je. Se strinjam.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Predlagam, da naredimo dva spomenika. Dve skupni grobnici!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Se strinjam. Eno za naše. Ta naj bo v glavnem mestu. In drugo, mnogo manjšo, saj vas je bilo tudi mnogo manj, ta pa naj stoji nekje na kmetih, na kakšni gmajni.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite, oprostite ... Ogorčen sem!

MINISTER: (*odločno*) Naredili bomo eno grobnico za vse!

Spet prebere z listka.

MINISTER: *Kajti v Hadu smo vsi enaki ...* V Hadu? Pa kaj mi je to moja svetovalka napisala ... Ne razumem.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Isto kot na Žalah, samo da imajo v Hollywoodu Had.

MINISTER: (*malce zmeden, pa ne preveč*) Jasno. Seveda! No, ena grobnica za vse, in pika! Tako kot imajo to urejeno v Hadu. V Ameriki.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite ... Kaj pa imena? Bomo na grobnico napisali tudi imena?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: To bi bilo super. In pred vsakim imenom naredimo majhen, diskreten znakec. Zvezdico, če je naš ...

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: In križec, če je naš.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Tako bomo zelo natančno vedeli, katerih je bilo več. In kdo je zmagal.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: O! To bomo pa še videli! Sicer pa se s tem predlogom strinjam.

MINISTER: Nič ne bomo šteli. Ena grobnica bo, in nič imen. Imena bojo spravljena v arhivih, v zgodovini. Tako zahteva Evropa. Grobnica bo pravzaprav simbolno dejanje. Pokop starih razprtij enkrat za vselej.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite ... Oprostite ... S tem se pa ne morem strinjati. Mislim, da bi bilo treba razpisati referendum, pa naj se ljudje odločijo, ali hočejo imeti na grobnici imena ali ne.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Kakšen referendum! Spomenik in pika!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Prepričan sem, da bomo za referendum zlahkoto zbrali dovolj podpisov. Pred večerno mašo lahko naši ljudje že postavijo mize in zbiranje se lahko začne. In v nedeljo je birmanje ... Vsak bo pred birmo podpisal, pa bo. In poroke so tudi številne. Da ne govorimo o krstu. Ja, mislim, da lahko do naslednjega ponedeljka zberemo vse ...

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Tudi naši lahko takoj začnejo z zbiranjem podpisov. Naredili bomo kontra referendum!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *(se prisrčno zasmeji)* Kateri vaši? Vsi vaši so že zdavnaj pri nas! Ha, ha! Ha, ha!

MINISTER: *(odločno)* Še deset procentov! Obema!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Ampak ... To ni pošteno!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Zakaj pa obema. Jaz sem samo ...

MINISTER: Če takoj ne utihneta, bo še deset!

Oba utihneta in pohlevno sklonita glavi.

MINISTER: *(nadaljuje mirno)* Pripravila bosta razpis. Nekdo mora raziskati vse te črne in rdeče zastavice, jih popisati, evidentirati in pripraviti spodoben, higieničen državni pogreb.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite ... Oprostite ... Kaj pa bo pisalo na spomeniku?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: *Tukaj počivajo zmagovalci in njihovi poraženci!*

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *(se zelo razburi, da kar zaripne v vrat)* To pa ne! Naj se ljudstvo odloči. Na referendumu!

MINISTER: O tem se bomo dogovorili pozneje.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *Tukaj počivajo žrtve in njihovi krvniki!* To bi bilo sprejemljivo.

MINISTER: *(z nogu udari ob tla)* Ta mesec vama bom ukinil plače!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite ... jaz imam vendar šest otrok!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Jaz pa šest kreditov.

MINISTER: Če takoj ne utihneta ...

Oba utihneta in pohlevno sklonita glavi.

MINISTER: Pripravila bosta javni razpis za pripravo pravnega pokopa. Na razpis se bodo prijavi različni kandidati, različna pogreba podjetja, različni strokovnjaki za trupla, različni predlogi ... No, in potem se bomo odločili za najprimernejšega in najcenejšega kandidata.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite ... Moja organizacija ima veliko izkušenj s pogrebi, zato mislim, da bi lahko ...

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: O, tudi naša jih ima!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Vi ste enkrat že imeli priložnost. In bili ste zelo zelo šlampasti. Pravzaprav zdaj popravljamo vaše napake ...

MINISTER: *(odločno nadaljuje)* Da pa ne bi prišlo do privatizacije razpisa, kajne gospoda?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ, DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Se strinjam. Poštenje in objektivnost!

MINISTER: ... bomo prijave točkovali. Vidva bosta točkovala idejni projekt, jaz pa bom, po svojih zmožnostih, točkoval finančno konstrukcijo in pa tehnično izpeljavo projekta. Točkovali bomo od ena do deset. Se strinjata?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ, DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Pošteno! Ni kaj! Pošteno čez vse!

MINISTER: Prav. Pokopljimo že enkrat to Slovenijo!

Minister iz predala potegne motoristično čelado in si jo natakne na glavo.

MINISTER: Grem na kosilo.

Minister odide.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: *(zase)* Zelo važno je, kaj bo pisalo na spomeniku.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *(zase)* Mislim, da bi bil en majhen referendum vseeno zelo koristen.

9. prizor

Pri Frediju.

Družina zbrana za mizo. Vsi buljijo v liste, ki jih ima Rastislav pred sabo.

RASTISLAV: Tole moramo izpolniti, pa smo na konju. Mislim, na državni subvenciji!

OČE FREDI: Nič ne razumem.

MAMA HELENA: *(bere)* Strokovna identifikacija in klasifikacija ... Kaj to pomeni?

OČE FREDI: Da moramo biti sposobni ostanke identificirati in klasificirati ...

MAMA HELENA: Kako se pa to dela?

RASTISLAV: Blazno simpl. Pogledaš kost in vpišeš v obrazec: *Moški, med dvajset in trideset, ime: Franci Novak.*

OČE FREDI: Kako pa to veš?

RASTISLAV: Uganeš. Večina so Franciji, Marjani in Slavkoti. Pišejo se pa Novak ali pa Podkrajšek.

MAMA HELENA: Kako pa veš, da je moški?

MATILDA: *(plaho)* Po kosteh.

MAMA HELENA: Aja?

MATILDA: Ženske imajo širšo medenico.

MAMA HELENA: Si pa dobro preštudirala razlike med moškimi in ženskami.

MATILDA: Žal samo teoretično.

RASTISLAV: Super! Matildo bomo vpisali kot specialistko za identifikacijo.

Vpiše. Oče Fredi se zaskrbljeno praska po pleši.

OČE FREDI: Ne bo šlo. Nismo mi za to. Ne izpolnjujemo pogojev.

RASTISLAV: Foterček, ne ga srat! Sem se že vse zmenil. Gre samo za formalnost. Tebe bomo vpisali kot vodjo idejnega projekta. Pripravil boš zadnje slovesnosti, govor, glasbo in vse táko. Matilda bo specialist pri določanju in klasificiranju pokojnikov.

MATILDA: Ne vem, če bom to znala.

MAMA HELENA: Če si znala večglasno peti, boš dobra tudi pri falzificiranju.

OČE FREDI: Klasificiranju, Helena, klasificiranju.

MATILDA: Pela sem zelo slabo. Pogrebci so vedno mislili, da kaj prodajam.

RASTISLAV: Samo domišljijo moraš imeti, nič drugega. To pa imaš, Matilda! Saj si študirala.

MATILDA: Književnost, ne pa sodno medicino.

RASTISLAV: Kot da je kakšna razlika. Pobrskala boš malo po slovenskih romanih, saj so itak vsi bolj nekrofilski, iz njih boš prepisala imena in jih vpisala v kartotečne liste. To je vse. Dobro.

Rastislav vpiše svojo sestro.

RASTISLAV: Rabimo še mojstra za kremiranje. To bo naš Polde.

OČE FREDI: Polde?

POLDE: Zakaj pa ne. Nekoč sem se učil za slaščičarja. Bom že znal kremirati!

MATILDA: Kremiranje ni isto kot kremšnite.

POLDE: Ampak, če so jajca stara, tako kot se je to meni zgodilo leta triin-sedemdeset, je to lahko isto. Takrat sem iz slaščičarstva pobegnul k pogrebem. Še kakšno leto me je bilo strah, da se bodo tisti s salmonelo nenadoma znašli na mojem pokopališču.

Rastislav vpiše Poldeta v prijavnje pole.

RASTISLAV: No, to je urejeno. Polde bo naš mojster kremiranja.

OČE FREDI: Polde že zdaj vse naredi narobe.

POLDE: (*užaljeno*) Kaj? Hvala lepa! Res, hvala! To naj bi bila tista znana *totengrobarska* hvaležnost.

OČE FREDI: Zadnjič si zamešal dva pogreba. Na grobu našega duhovnika so prepevali *Internacionalo*. Na pogrebu bivšega sekretarja partije pa so nune nosile križ in se drle Ave Marijo.

POLDE: Pa saj nune niso nič opazile.

MAMA HELENA: Na začetku ne. Ko pa je v jamo skočila sekretarjeva žena in začela s pestmi tolči po krsti in kričati: *Prasec pokvarjeni! Celo življenje si se vlačil s kurbami, zdaj, na stara leta, me pa puščaš samo ...* je bilo pa vsem jasno.

OČE FREDI: Nune so bile ogorčene.

MAMA HELENA: Mislile so, da so jim jo zagodli tisti, ki so dve vrsti niže peli *Internacionalo*.

OČE FREDI: In rezultat: tridesetčlanski upokojski pevski zbor je prebutalo deset nun!

MAMA HELENA: Potegnile so križe z grobov in jih namahale po hrbtih.

OČE FREDI: Še sreča, da je pevski zbor tako hitro pobegnil v avtobus.

MATILDA: Bil je prav hecno gledat, kako starčki tečejo proti avtobusu, nune pa s spodrecanimi krili, z golimi koleno in s križi v rokah šibajo za njimi.

POLDE: Pa kaj! Glavno, da ni bilo mrtvih.

OČE FREDI: Še tega bi mi bilo treba! Pokopavamo dva in jih prideltamo še šest.

RASTISLAV: *Pokopljemo dva, dobimo jih še šest!* To bi lahko napisali v rubriko *Karakterizacija podjetja ...*

OČE FREDI: Rastislav, a si nor?!

RASTISLAV: Ne, fotrček, samo hecam se. V rubriko *Karakterizacija podjetja* bom napisal: hitro, poceni, efektno ... Predračune sem že pripravil. Še kaj?

POLDE: Lahko napišeš, da se še nobeden ni pritožil.

OČE FREDI: Ti pa kar tiho, kar naprej mi zvonijo telefoni. Ne pozabi, da si zadnjič na živalskem pokopališču dal skupaj mačko in psa.

POLDE: Mislim sem, da se še noben *pokojnik* ni pritožil.

OČE FREDI: Tudi oni bi se, če bi se lahko. Bog ve, kaj delaš z njimi.

MAMA HELENA: Higienično! Ja, še to napiši. Naša karakteristika je tudi, da smo higienični. Da mi ne bojo spet očitali. Ko smo imeli gostilno, so mi očitali, da je bila solata slabo oprana. Kako naj bo slabo oprana, najprej sem jih v mrtvašnici deset skopala, potem sem šla pa še solato prat, veš da je bila zares dobro oprana. Če znam mrliča kopat, bom znala pa še solato prat!

Rastislav napiše.

RASTISLAV: Tako. Še kaj?

MAMA HELENA: Saj res, vsi imajo zadolžitve. Kaj bom pa jaz delala?

RASTISLAV: (*se zamisli*) Ti boš skrbela za reprezentanco.

MAMA HELENA: Čigavo?

MATILDA: Za pogostitve, mama.

MAMA HELENA: Saj vem, ni mi treba praviti. Za sedmine in tako.

RASTISLAV: Ja.

POLDE: Mene pa zanima še nekaj. Nekaj popolnoma zanemarljivega.

RASTISLAV: Ja?

POLDE: Koliko bomo dobili?

OČE FREDI: Od pet do sedem let.

MAMA HELENA: Tatko, ne se hecat!

Rastislav pokaže na list papirja. Vsi se zgrnejo okrog številke, ki je napisana tam. Odprejo usta in jih kar dolgo ne morejo zapreti.

RASTISLAV: (*slovesno*) Takšno dotacijo je država namenila svojim mrtvim.

POLDE: O, jebenti. Se pa spleča bit mrtev!

OČE FREDI: Ta država več vlaga v mrtve, kot v žive!

RASTISLAV: Kar je zelo dobro za naše malo družinsko podjetje.

POLDE: In koliko dobimo mi od tega?

Rastislav se obrne stran. Pokaže drugo številko ... Usta se jim še bolj odprejo in ostanejo odprta kar nekaj časa ...

MATILDA: Slabo mi je.

MAMA HELENA: Že vidim počitniško hišico z razgledom na pokopališče.

OČE FREDI: In jaz nov krematorij.

RASTISLAV: Pa to še ni vse.

OČE FREDI: Ni?

RASTISLAV: Zmenil se bom za dodatek. Za aneks k pogodbi. Poskusil se bom dogovoriti, da bi plačali tudi po komadu. Ne veliko. Kakšen procent od skupne teže ...

POLDE: To pomeni ...

Rastislav prikima ...

RASTISLAV: Ja, to pomeni, da je za nas dobro, če jih je zelo veliko ...

MAMA HELENA: A tistih v jamah?

Rastislav prikima.

MATILDA: Slabo mi je.

Rastislav podpiše dokument in ga potisne pred očeta Fredija. Fredi se obotavlja ...

OČE FREDI: Nimam dobrega občutka. Z mrtvimi dušami se ni za hecat.

Potem pa tudi on podpiše.

10. prizor

V ministrskih prostorih.

Pred zemljevidom stoji Minister. Še vedno je zelo zaskrbljeno zazrt v zemljevid, ki je preboden s črnimi in rdečimi zastavicami. V prostor stopita državna sekretarja. Z leve državni sekretar Zvezdič, z desne državni sekretar Križnič. V rokah imata vsak svojo kuverto.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: *(veselo)* Prijava!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *(veselo)* Prijava!

Minister se obrne. Tudi on ima v rokah kuverto.

MINISTER: Prijava! Na razpis so torej prišle tri prijave.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Tri pravilno izpolnjene prijave.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Preostalih trideset tisoč tristo sedeminšestdeset sva zavrgla.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Zaradi nepravilnosti.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Človek bi pomislil, da v tej državi prav uživajo v kopanju grobov. Kot da smo dežela grobarjev!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Prijavila so se tudi manjša gradbena podjetja.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: In društva jamarjev.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Celo trgovsko podjetje se je prijavilo. Predlagali so, da bi sponzorirali del akcije, če jim dovolimo, da na spomeniku, na zadnji strani, obesimo njihov reklamni slogan: *V našem megacentru so vsi deležni enake postrežbe.*

MINISTER: Privatni sektor se ne sme mešati v to zadevo. Država bo za svoje mrličke poskrbela sama.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Prijavila so se tudi kulturna društva. In dve gledališči! Nekateri imajo v svojem programu zapisano, da v prostem času njihovi člani kopljejo jame.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Drug drugemu. Ha, ha, ha!

Sekretarja se družno zelo sproščeno zasmejita svoji duhovitosti.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Seveda pa sva vse takšne prijave zavrgla. Kot tudi tiste, ki so bile nepravilno izpolnjene. Ne morete si misliti, gospod Minister, koliko slovničnih napak je bilo. In grda pisava. Vse sva zavrgla. Država mora končno skrbeti tudi za lepo obliko.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Dobro smo si to izmislili, da smo tako zakomplicirali razpis. Tako smo se znebili kakšnih petdeset tisoč kandidatov, ki so obupali že na pol poti.

MINISTER: Prav. Torej se moramo odločiti za enega izmed treh. Pa pogledjmo!

Državni sekretar Zvezdič odpre svojo kuverto.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Podjetje *Kladivo in srp*. Izjemen koncept, monumentalen spomenik s srpom in kladivom na vrhu. Jaz mu dajem deset točk.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Jaz pa nič.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Sem si mislil. Koliko točk mu dajete pa vi, gospod Minister?

MINISTER: Jaz bom točkoval tako, kot smo se zmenili. Torej samo finančno konstrukcijo in pa tehnično izpeljavo. Koncept me ne zanima. Pošteno?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Pošteno.

MINISTER: Demokratično?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Demokratično.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: (*vznemirjen*) Torej? Gospod Minister, koliko?

Minister na hitro preleti dokumentacijo.

MINISTER: Finančni konstrukciji dajem nič točk. Tehnični izpeljavi pa tudi nič točk.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: (*privoščljivo*) Odlično! Gremo k naslednjemu. To je projekt, ki ga je predlagal ekumenski sklad Janeza Krstnika. Sklad ima svetovne reference ...

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: (*sikne*) Predvidevam, da v Rimu.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: (*sikne*) Boljše kot na Kubi.

MINISTER: (*energično udari z nogo ob tla*) Deset procentov! Sta slišala! Če se še mislita žret med sabo ...

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Jaz nisem nič rekel.

MINISTER: Nadaljujte, gospod Križnič. Koliko točk boste dali kandidatu za idejni koncept?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Idejni koncept je izvrsten. Grobnica kot katedrala. Cerkev s popolnoma posvetnim kulturnim učnim centrom ...

MINISTER: Koliko točk?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Deset! Deset!! Lepo prosim.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Jaz mu dam nič. Nič točk.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Sem si mislil. Kako boste pa vi točkovali, gospod Minister?

Minister na hitro preleti dokumentacijo.

MINISTER: (*hladno*) Finančna konstrukcija nič točk. Tehnična izpeljava nič točk. Se pravi, da imamo do sedaj dva projekta, ki sta točkovana vsak z desetimi točkami od možnih tridesetih. Pravično? Demokratično?

Državni sekretar Križnič in Državni sekretar Zvezdič grenko prikimata. Minister odpre še svojo kuverto ...

MINISTER: Ostane nam samo še tretji projekt, ki ga je predlagalo družinsko podjetje *Tukaj počiva, d. o. o.* Gre za klasično podjetje, ki že nekaj generacij skrbi za slovensko mrliško populacijo. Koliko točk mu bosta dala za idejni koncept, draga moja državna sekretarja?

Državna sekretarja na hitro prelistata dokumentacijo.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Nič točk.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Nič točk.

MINISTER: Jaz žal ocenjujem zgolj finančno konstrukcijo in tehnično izpeljavo. No, in za finančno konstrukcijo dajem projektu deset točk, za tehnično izpeljavo pa tudi deset točk. Skupaj: dvajset točk od možnih tridesetih.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: (*razočarano*) Mislim, da smo razpis zaključili.

MINISTER: Tako je. Podjetje *Tukaj počiva, d. o. o.*, ima tako dvajset točk, to je deset več od obeh podjetij, ki sta se tudi potegovali za razpisani posel. Tako je podjetje *Tukaj počiva, d. o. o.*, zmagovalec državnega razpisa za ureditev grobišč. Pravično?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: (*vdano v usodo*) Pravično.

MINISTER: Demokratično?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: (*vdano v usodo*) Demokratično.

MINISTER: Tako. Zdaj pa veselo na delo!

11. prizor

V podjetju Tukaj počiva.

Dolg pult. Na pultu različne žare. Različnih oblik in velikosti. Pod pultom pa nekaj pločevinastih veder, polnih pepela. Na koncu pulta blagajna. Zraven tehtnica. Za blagajno mama Helena. Za pultom pa Polde, ki v rokavicah in z zajemalko v rokah prelaga pepel iz pločevinastih veder v žare. Najprej položi žaro na tehtnico ...

POLDE: Kilo petindvajset.

MAMA HELENA: Kilo petindvajset.

Polde se skloni, dvigne pločevinasto vedro, ga postavi na mizo in z zajemalko naloži pepel iz vedra v žaro na tehtnici.

POLDE: Dve kili petinsedemdeset. Bruto.

Sešteva in odšteva na računalu.

MAMA HELENA: Neto bo to kilo petdeset.

POLDE: Dekca gor, dekca dol. Ne bomo nič škrtarili.

MAMA HELENA: Koga napišem?

POLDE: Tale bo ...

Pogleda na žaro, kjer ima očitno napisano ime.

POLDE: Tale bo Genovefa Dragončič.

MAMA HELENA: A ni bila to tista zelo močna gospa?

POLDE: U, saj res! Še pa še močna. Čez sto dvajset kil. Dve uri je gorela.

Polde se hitro skloni in zajame še dve zajemalki ter jih doda v žaro na tehtnici.

POLDE: Takole. Tri kile in petinpetdeset.

MAMA HELENA: Prav.

Mama Helena energično udari po blagajni in naredi račun.

POLDE: Čeprav morava bit šparovna. Imamo samo dva ajmerja pepela, imava pa še tri mačke, dva psa, od tega je eden nemška doga ...

MAMA HELENA: Pravo tele.

POLDE: In dva pokojnika in eno pokojnico.

MAMA HELENA: Ne razumem, kako to, da nam pepela vedno zmanjka!

POLDE: Ja, malo se ga zgubi. Pade mi po tleh, ko ga šaflam na kup, malo ga odpihne prepih, ker pustim vratca peči predolgo odprta. Kálo pač. Tako kot v vsaki trgovini.

12. prizor

V podjetju Tukaj počiva.

Vstopi gospa Marija, ki jo poznamo iz prvega prizora. Precej je razburjena. V rokah ima plastično vrečko znanega veletrogovca.

GOSPA MARIJA: Dober dan.

Polde hitro spravi pločevinasto vedro pod mizo, zajemalko pa potisne v žep predpasnika.

POLDE: Želite?

GOSPA MARIJA: Imam reklamacijo.

MAMA HELENA: Ste bili naša stranka?

GOSPA MARIJA: Pred štirinajstimi dnevi sem bila v grobu.

POLDE: Vi?

GOSPA MARIJA: Šla sem ga iskat. In nisem prav nič zadovoljna.

MAMA HELENA: Ne smete se razburjati, gospa ... Kako že?

GOSPA MARIJA: Rihtberger. Marija Rihtberger.

POLDE: Že vem. Žarni pokop.

Gospa Marija iz plastične vrečke potegne žaro in jo postavi na mizo.

GOSPA MARIJA: To ni moj mož.

Mama Helena in Polde si zelo pozorno ogledata žaro.

MAMA HELENA: Bi rekla, da ni.

POLDE: Imate kakšno sliko?

GOSPA MARIJA: Kaj vam bo slika?

POLDE: Zaradi primerjave.

GOSPA MARIJA: Bodite resni! To ni moj mož, in pika.

MAMA HELENA: Kako pa ste ...? Mislim, kako ste prišli do pokojnika ... Mislim, do moža ... Mislim, do tega lončka tu ...

POLDE: Če se prav spominjam, sem ga lastnoročno položil v luknjo. In marmorno ploščo sem čez zvrnil.

GOSPA MARIJA: Sem že povedala. Pred štirinajstimi dnevi sem ga šla iskat.

POLDE: Aha! Skrunitev grobov!

GOSPA MARIJA: Kakšna skrunitev! Franci je bil moj mož. In kamion prikoličar ga je zbil, ker je bil pijan kot klada.

POLDE: Se tudi spominjam. V treh vrečkah so ga prinesli.

GOSPA MARIJA: Bil je pijanec in celo življenje me je mučil, ampak, ko sem po pogrebu prišla domov, sem bila tako sama. Dva tedna sem zdržala, potem sem ga šla pa nazaj iskat.

MAMA HELENA: (*previdno*) Se pravi, da ste se ga zdaj že naveličali in želite, da ga vrnemo v jamo.

GOSPA MARIJA: Ja, ampak mojega Francija, ne pa tole ... tole ... saj ne vem, kaj je ...

MAMA HELENA: Gospa, garantiram vam, da je to res vaš Franci. Pokojni Rihtberger, kar ga je še ostalo.

GOSPA MARIJA: Ne mi pravit! Svojega moža, s katerim sem bila petdeset let skupaj, bom pa ja poznala.

MAMA HELENA: Gospa, notri je vendar pepel.

GOSPA MARIJA: Pa ne od mojega Francija!

MAMA HELENA: Kako ste lahko tako prepričani?

GOSPA MARIJA: (*čustveno*) Stisnila sem ga k sebi in ga nesla v posteljo.

MAMA HELENA: Koga?

GOSPA MARIJA: Francija!

Gospa Marija zagradi žaro in si jo stisne k prsim.

GOSPA MARIJA: Nesla sem ga v posteljo. Prvič po petdesetih letih me je ubogal. Vse je naredil, kot sem mu rekla. *Tukaj počakaj*, sem mu rekla in ga položila na blazino, *grem po čaj*. In ko sem prišla nazaj, je še vedno bil tam. Ni mi pobegnil v bife. Krasen, krasen občutek, vam rečem.

MAMA HELENA: Razumem, gospa ... Razumem ...

GOSPA MARIJA: Ampak, moj pa ni! To ni moj Franci! Ko sem mu šla s prsti skoz lase ...

POLDE: Kaj?

GOSPA MARIJA: Ko sem mu šla skoz lase, tako kot pred štiridesetimi leti ...

Gospa Marija odpre pokrov in s prsti seže v žaro ...

MAMA HELENA: (*šepne*) Mislim, da bo treba poklicat *nornhaus*.

GOSPA MARIJA: (*se strašno razburi*) Sem zatipala tole!

Gospa Marija potegne iz žare nekakšen trd predmet in ga vrže na mizo, da votlo poči. Mama Helena in Polde si predmet zelo natančno in strokovno ogledata. Mama Helena si celo natakne očala ...

POLDE: (*strokovno*) Mostiček. Zobni mostiček. Ja, ti se ponavadi ne upepelijo. Samo združnejo se ...

GOSPA MARIJA: Ja! Mostiček! Trije zobje!

MAMA HELENA: Gospa, lahko jih obdržite. Vaši so. Mislim od pokojnika.

GOSPA MARIJA: (*fanatično*) To je tisto! Niso!!! Moj Franci sploh ni imel zob. Imel je protezo, ki jo še danes hranim v kozarcu na nočni omarici. Moj Franci ni imel nobenega mostička. Ergo, to ni moj Franci Rihtberger. (*Začne kričati, rahel histeričen napad, ki se stopnjuje.*) Dajte mi nazaj mojega Francija! Hočem svojega Francija nazaj!!!

MAMA HELENA: Pomirite se, gospa ...

GOSPA MARIJA: Hočem Francija, hočem Francija, hočem Francija!

POLDE: Gospa ... Če imate račun ... vam ga zamenjamo?

GOSPA MARIJA: (*vije roke v hudi histeriji*) Vrnite mi mojega Francija! Franci! Franci moj!!!

Polde jo nekaj časa gleda, potem pa ima vsega dovolj ...

POLDE: Prav. V redu. Bomo pa zamenjali brez računa!

Fredi na mizo položi vedro s pepelom. Strese pepel iz žare na mizo in začne vanjo dajati drugega iz vedra ...

POLDE: Koliko bi ga radi? Eno šeflo, dve ... Tri? Bo to v redu?

GOSPA MARIJA: *(vidno razburjena)* A?!

Da žaro na tehtnico.

POLDE: Kilo osemsto petdeset! Dobre vage!

GOSPA MARIJA: Aaaaa?!

POLDE: Evo! Francija, kolikor hočete!

GOSPA MARIJA: Aaaaaa! Aaaaaa!!

POLDE: Vam ga zavijem?

Gospa Marija pade v nezavest.

MAMA HELENA: Fredi, zdaj ga pa že pošteno serješ!

Mama Helena se skloni nad Marijo.

MAMA HELENA: Gospa! Gospa Marija!

POLDE: Kaj sem pa spet narobe naredil. Reklamirala je, pa sem sprejel reklamacijo! Tako kot to naredijo v dobrih biznisih.

Mama Helena treplja nezavestno gospo Marijo po licu ...

MAMA HELENA: Gospa! *(Frediju)* Daj, pomagaj! Položiva jo na mizo!

Polde in mama Helena dvigneta gospo Marijo in jo položita na mizo ...

POLDE: Ne skrbi, šefica. Jo bom jaz spravil k sebi. Ko sem bil še slaščičar, smo imeli obvezen tečaj oživljanja. Pojma nimaš, kolikokrat smo jih morali oživljati. Še posebej po naši znani čokoladni torti.

Fredi zleze na gospo Marijo in ji začne dajati umetno dihanje ...

POLDE: En ... dva ... tri ...

MAMA HELENA: Pihaj!

Polde pihne ... Usta na usta ... Se spet dvigne ...

POLDE: En ... dva ... tri ...

MAMA HELENA: Pihaj!

13. prizor

V podjetju Tukaj počiva.

Vstopi Rastislav, takoj za njim še oče Fredi in Minister, ki v naročju drži motoristično čelado (očitno je prišel z motorjem), Ministru sledita še državni sekretar Zvezdič in državni sekretar Križnič, oba sta precej neurejena: odpet suknjič, razmršena frizura, kravata na tilniku, lasje jima stojijo pokonci, srajca iz hlač (vse kaže, da sta se tudi onadva, ne po svoji volji, pripeljala z motorjem); zadaj pa caplja anoreksična hči Matilda.

RASTISLAV: Kar naprej, kar naprej gospod Minister ...

Polde leži na gospe Mariji in jo s tehniko usta na usta oživilja.

POLDE: En ... dva ... tri ...

MAMA HELENA: Pihaj!

RASTISLAV: Tu so prostori, kjer pripravljamo pokojnike na kremacijo ...

Rastislav se obrne k Poldetu, ki je ravno prislonjen z usti na usta gospe Marije ... Polde preneha z oživiljanjem in debelo pogleda skupino, ki tudi ne pride takoj k sebi ...

OČE FREDI: Polde ... Kaj pa ...? (Ministru in obema sekretarjema.) Joj, oprostite ...

Iz zadrege se najhitreje izmaže Rastislav.

RASTISLAV: V tem prostoru imajo naše stranke še zadnjo možnost ...

POLDE: Ja, tik preden jih kremiram, jih še malo oživljam. Ziher je ziher.

Oče Fredi je zelo zmeden.

OČE FREDI: Ampak ... oprostite ...

Mama Helena potegne izza blagajne belo rjuho in z njo pokrije gospo Marijo na mizi.

MAMA HELENA: Tejle gospe očitno ni več pomoči.

POLDE: Ne, ni več. Po zadahu čutim ... Jo bom kar skremiral.

Polde zleze z mize.

RASTISLAV: Boš potem, Polde ... Gospod Minister, dovolite, da vam predstavim Poldeta, on je naš specialist za kremiranje.

Polde ponudi roko Ministru in se predstavi ...

POLDE: Kar enkrat skurim, ostane za vedno skurjeno.

MAMA HELENA: Se pa prej temeljito prepričamo, če še dihajo ... Kot ste lahko sami videli, gospod Minister ...

Mama Helena ponudi Ministru roko.

MAMA HELENA: Jaz sem mama. Helena. Skrbim za reprezentanco.

MINISTER: *(resno)* Čigavo?

Mama Helena se zasmеji. Tudi Rastislav se zasmеji. Vsi se zasmеjijo. Samo Minister ostane resen.

MINISTER: *(resno)* Čigavo?

MAMA HELENA: Ve se, čigavo. Našo. Domačo. Slovensko.

MINISTER: To me zelo veseli. Tudi jaz se v prostem času ukvarjam s športom. Ob petkih zvečer se zberemo ... Sami ministri ... Dvigamo uteži. Sem v reprezentanci. Vladni. Ampak vse skupaj je bolj amatersko. Mislim, dvigovanje uteži, ne vlada. Pa vi? Kakšen šport?

MAMA HELENA: Mi tudi dvigujemo. *(Se znajde.)* Trupla. Ampak profesionalno.

MINISTER: Jasno, seveda. No, preidimo k stvari ... To sta moja državna sekretarja, tovariš Zvezdič in gospod Križnič.

Križnič in Zvezdič samo prikimata, očitno še nista prišla k sebi.

MINISTER: Odpravljala sta se, da bi vam osebno, kot se za takšen velik državni projekt spodobi, izročila odločbo, da je bilo vaše podjetje *Tukaj počiva, d. o. o.*, izbrano na razpisu Republike Slovenije. Pa sem se jima ponudil, da ju zapeljem z motorjem. In sem ju kar naložil. (*Sekretarjema.*) Je bilo fino, a?

Državna sekretarja Križnič in Zvezdič samo nemo prikimata. Zdaj vemo, kaj ju je tako vrglo iz tira.

RASTISLAV: No, tole je moja sestra Matilda.

Matilda plaho stopi naprej.

MATILDA: Dan.

RASTISLAV: Ona je specialistka za identifikacijo.

MINISTER: Res? To me pa zelo veseli. Vedno me je zanimalo, kako to naredite? Iz koščic točno določite ime ...

MATILDA: Pobrskam po knjigah.

MINISTER: Ja?

MATILDA: V knjigah vse piše.

MINISTER: (*občudujoče*) A! Strokovna literatura. Tuja.

MATILDA: Ne, samo literatura. Domača.

RASTISLAV: Matilda je velika specialistka za literaturo.

MINISTER: To je pa ... to je pa ... super!

Minister je vidno vznemirjen ...

MINISTER: Enkrat mi boste morali pokazati ... gospodična Matilda ... vašo ... literaturo.

MATILDA: Z največjim veseljem vam jo bom pokazala.

MINISTER: Joj, Matilda, kako ste vi ... Joj ... Kako naj rečem ...

MAMA HELENA: (*zlobno pripomni*) Suhi.

MINISTER: Ja ... Tako zelo ste suhi ... Joj, kako me to spominja na mojo mamo.

Trenutek tišine, saj se Minister in Matilda nemo gledata.

POLDE: (*se odkašlja in šepne mami Heleni*) Zgleda, da ga je Matilda orng pošlatala.

Minister se zdrzne, zdrami iz zagledanosti.

MINISTER: No, dajta mi odločbo!

Križnič in Zvezdič začneta panično iskati odločbo ...

MINISTER: (*zmedeno, še vedno pod Matildinim vtisom*) Mislim, da sem dobro izbral. Mislim ... izbrali smo Matildo ... Hočem reči ... vaše podjetje ...

Rastislav potegne k sebi očeta Fredija.

RASTISLAV: To je pa moj oče. *Padre familia!* Idejni vodja projekta!

MINISTER: Me veseli. Zelo ... (*požre slino in besedo suho izreče kot, da bi rekel lepo*) ... suho hčer imate ... Čestitam.

MAMA HELENA: Hvala. Se trudimo.

RASTISLAV: Matilda je maskota našega podjetja. Najprej smo mislili, da bi se naše podjetje imenovalo *Matilda, d. o. o.* Pa smo se premislili. Bilo bi preveč direktno.

MAMA HELENA: *Tukaj počiva* je mnogo bolj splošno.

OČE FREDI: (*Ministru*) Moje ime je Fredi. Pogrebnik v tretjem kolenu ...

MINISTER: A! Tako! (*Zmeden.*) V katerem?

OČE FREDI: V tretjem.

MINISTER: Kako? Če bi bili v drugem, bi še nekako razumel ... Kje pa imate tretje koleno?

OČE FREDI: Tudi moj praded je bil pogrebnik.

MINISTER: (*mu ni jasno*) A! Mi je že jasno. No, kakor koli že, prihodnost naše države je v majhnih podjetjih, ki lahko izpeljejo velike projekte. In takšen pogreb je brez dvoma največji projekt nacionalnega pomena.

OČE FREDI: (*resno*) Gospod Minister, nisem prepričan, da je naše podjetje ...

RASTISLAV: (*poseže vmes, preden bi lahko oče Fredi vse pokvaril*) Pogrebniki so skromni ljudje, gospod Minister. In moj oče je pogrebnik od peta do glave.

MINISTER: (*mu spet ni jasno*) Od peta do glave? Ne razumem ... (*Kar malo tečno.*) Zdaj se pa že enkrat zmenimo, kje ste, v kolenih ali v petah ali v glavi ...

OČE FREDI: Pogrebniki smo s kožo in kostmi.

MINISTER: (*ne ve več pri čem je*) S kožo in kostmi?

Sekretarja Križnič in Zvezdič končno najmeta odločbo ...

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Gospod Minister, izvolite ... Odločba.

Minister jo vzame ...

MINISTER: No, prav. Izročam vam odločbo ... V kateri vse piše ...

Minister jo obrača in lista, potem pa jo potisne očetu Frediju v roke.

MINISTER: No, boste že sami prebrali ... Ob tej priložnosti pa bi rad povedal še naslednje: naša država je zainteresirana za pogreb. Pravzaprav je ta hip država v stanju permanentnega pogreba. S tem nočem reči, da bo izumrla, čeprav smo se nekoč, (*nostalgično*) ah, tega je že davno, učili tudi o tem ... (*se zresni*) ne, ne bo umrla, samo vedno jo tik pred volitvami zanimajo mrličji, hočem reči *pogreb*. In to pogreb, ki bo globoko simbolon, saj bomo z njim pokopali vse naše zdrahe, prepire in ... No, vse to. Ta pokop je treba jemati tako resno, kot da pokopavamo državo! Ste razumeli?

RASTISLAV: Absolutno.

MINISTER: (*Križniču in Zvezdiču*) Sem kaj pozabil?

Sekretarja odkimata.

MINISTER: Prav. Torej, veselo na delo! Hočem reči: veselo na mrliče, ki so naše največje bogastvo!

Minister se obrne k sekretarjema.

MINISTER: Zdaj pa nazaj na ministrstvo. Bomo sedeli tako kot prej. Križnič zadaj za mano, pa glejte, da me ne boste spet tako stiskali okoli pasu, žgečka me. Zvezdič, vi boste sedeli pa spredaj, na balanci!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: (*prestrašeno*) Hvala, hvala ... Videl sem, da je na vogalu avtobusna postaja. Imam še ravno en zetona.

MINISTER: Prav. Bova pa s Križničem malo ovinke podirala. A ne, Križnič!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: (*prestrašeno*) Oprostite ... Res ne bi. Zdravnik mi je priporočal, da naj se čim več gibljem. Zaradi križa. Bom šel kar peš.

Državna sekretarja Križnič in Zvezdič urno pobegneta.

MINISTER: No, tudi prav. (*Zakliče za njima.*) Stavim, da bom pred vama v pisarni!

14. prizor

*V podjetju Tukaj počiva.
Minister se obrne k družini.*

MINISTER: Revi! Hvala bogu, da sta šla!

Rastislav objame Ministra.

RASTISLAV: Očka, naj ti predstavim mojega dobrega motorističnega frenda, vodilnega člana naše skupine *Moto guzi group*, sicer pa ministra za okolje, Benjamina.

MINISTER: Kar Beni mi lahko rečete.

RASTISLAV: Beni je strasten motorist. Na naši motoristični olimpijadi je bil v metu mopeda v daljavo prvi, jaz sem bil takoj za njim.

OČE FREDI: Zdaj mi je jasno! Pokopavali bomo z goljufijo.

RASTISLAV: Kakšna goljufija, foter! Temu zdaj rečemo: tržni odnosi. To je
biznis, trgovina. Poslovnost. Država nam je zaupala ... A ne, Beni?

MINISTER: Bolj zaupam pogrebce kot slovenskim strankam.

RASTISLAV: Pa še vsi bomo imeli kaj od tega.

MINISTER: (*šepne*) Rasti, upam, da še veš, kaj si mi obljubil!

RASTISLAV: (*šepne*) Veš da, Beni.

MINISTER: Prav. (*Navdušeno.*) Naj ti pokažem novega kavasakija. Snel sem
auspuh. Pojma nimaš ... Ko pridem na sestanek vlade, jih vedno najdem vse
pod mizo, vsakič mislijo, da so Hrvati s tanki zunaj.

RASTISLAV: To je noro! Beni, to moram slišat! Greva!

MINISTER: (*nežno*) Samo, če gre Matilda z nama.

Matilda presenečeno prikima. Brat Rastislav jo potegne za roko ...

RASTISLAV: Matilda!

MINISTER: (*Matildi zaupno*) Vas bom posadil spredaj ... Boste videli, ne bo
vam žal.

RASTISLAV: Alo! Gremo na en slalom!

Odidejo. Oče Fredi nesrečno drži v rokah odločbo.

OČE FREDI: (*zakliče za njim*) Pa ne med grobovi!

15. prizor

V podjetju Tukaj počiva.

MAMA HELENA: (*navdušeno*) Tatko, a si kaj vesel! Državo bomo pokopali!

OČE FREDI: (*zaskrbljeno gleda v odločbo*) Kdor s smrtjo trguje, v lasten grob
pade.

Mama Helena ga objame ...

MAMA HELENA: Nehaj tatko, no! Pomisli raje, kaj bova naredila z denarjem. (Navdušeno.) Lahko si bova šla pogledat egipčanske piramide, pa Keopsovo grobnico ...

POLDE: Tudi Leninov mavzolej je baje še kar v redu.

Oče Fredi strmi v odločbo in odhaja.

OČE FREDI: Mrtvi niso trgovina ...

Mama Helena gre za njim.

MAMA HELENA: Pomisli na novo kolekcijo krst, Fredi, no!!

Oče Fredi in mama Helena odideta.

16. prizor

Polde sam.

POLDE: (zase) Jaz sem pa kar zadovoljen. V državi, ki tako skrbi za trupla, imamo grobarji permanentno veselico.

Zdaj se za Poldetovim hrbtom na mizi dvigne gospa Marija. Še vedno je pokrita čez glavo. Dvigne se kot duh.

GOSPA MARIJA: (izpod rjuhe) Mrtva sem!

Marija skoči z mize in pokrita čez glavo odtava iz prostora.

GOSPA MARIJA: Mrtva sem! Mrtva sem!!! Mrtva sem!!!

Polde se požene za njo.

POLDE: Počakajte! Niste mrtvi. To samo tako zgleda! Počakajte!

Drugo dejanje

1. prizor

Sredi prostora štiri osebe kartajo. Oblečene so v vojaške uniforme, ki jih brez težave prepoznamo. Dva sta oblečena v partizanske, dva pa v domobranske uniforme. Vendar so njihove obleke vseeno malce pomešane. Eden nosi domobranski suknjič in partizansko triglavko, drugi domobranski suknjič in partizanske hlače ... Znaki, ki jih nosijo na pokrivalih, našitki, značke, jasno izpričujejo pripadnost vsakega posebej. Vsi so mladi. Nekaj čez dvajset let. Zelo zavzeto kartajo.

KAREL: *(vrže karto)* Par! Vzamem novo.

KRIŠTOF: Še dve, pa zmagam.

MILENA: *(vrže karto)* To bomo pa še videli.

TONE: *(vzame karto s kupa)* Zakaj vedno jaz zgubim?

KAREL: Nimaš sreče.

TONE: Tudi, ko sem bil še živ, je nisem imel.

MILENA: *(vrže karto)* Nobeden je ni imel.

Mečejo in pobirajo karte.

KRIŠTOF: *(vrže karto)* Karel ... Slišal sem, da bo tvoj sin kmalu tu.

MILENA: Župnik je rekel, da so ga pokopali isto popoldne kot njega.

KAREL: *(vrže karto)* Potem bi se pa lahko že prikazal.

KRIŠTOF: Najbrž še tava.

MILENA: Nekateri se zelo težko sprijaznijo s tem, da so mrtvi. *(Vrže zadnjo karto.)* Jaz sem gotova!

TONE: *(pobere karto)* Spet nimam nobenega para. To je krivica!

KRIŠTOF: Pravijo, da je blazno pil. *(Vrže zadnjo karto.)* Tudi jaz sem zunaj!

KAREL: *(vrže karto)* Težko mu je bilo brez očeta. Umrl sem, še preden se je rodil.

MILENA: Njega pa je kamion prikoličar povozil. Na tri dele ga je raztrgalo.

TONE: *(vrže karto)* Še tole, pa bom ...

KAREL: Končno bom videl svojega sina. *(Vrže zadnjo karto.)* Konec!

TONE: Jebenti! *(Ostane z zadnjo karto v roki.)* Spet sem izgubil!

KAREL: Na, vračam ti suknjič.

Karel vstane, si sleče domobranski suknjič in ga da Tonetu, ki pa sleče partizanskega. Zamenjata suknjiča.

KAREL: Končno imam spet svojega!

Karel se pogladi po suknjiču. Na njem se razločno vidijo luknje od strelou.

KRIŠTOF: Gremo še eno igro?

MILENA: Kaj se pa zamudimo.

TONE: *(trmasto)* Zdaj bom pa jaz mešal.

Tone meša karte, preostali trije čakajo, da jih bo razdelil.

2. prizor

Iz ozadja proti četverici počasi prihaja človek. Oblečen je v pomečkano obleko.

Razporek na hlačah ima odprt, ven gleda del bele srajce. Star je kakšnih šestdeset let. Ves siv v obraz in z rdečim, razjedenim nosom jih kaže mnogo mnogo več. Možakar je zmeden. Ozira se naokrog. Potem se približa četverici, ki ga opazi, vendar se nanj ne odzove.

FRANCI RIHTBERGER: Kje sem?

Tone je razdelil karte. Vsi gledajo, kaj so dobili.

TONE: Zdaj bomo videli, zdaj bomo videli!

KAREL: Jaz imam dva para! Evo. *(Vrže dva para na mizo.)*

MILENA: Jaz pa enega! *(Vrže par na mizo.)*

TONE: Pa zakaj spet nimam nič!

KRIŠTOF: Usoda, Tonči, usoda. *(In vrže svoj par.)*

FRANCI RIHTBERGER: Oprostite ... Kje sem?

Zdaj ga četverica pogleda.

KAREL: Na pravi strani.

Franci Rihtberger se zmedeno ozira okrog.

FRANCI RIHTBERGER: Kje?

KRIŠTOF: Na tej strani.

MILENA: Ali pa na drugi. Kakor hočete.

Franci Rihtberger si jih ogleda.

FRANCI RIHTBERGER: A imate vojaške vaje?

MILENA: Nič več.

FRANCI RIHTBERGER: Prosil bi vas ... Vi gotovo poznate teren ... Rad bi prišel domov po najkrajši poti.

TONE: A ne bi raje sedli in z nami odigrali eno partijo. Z veseljem vam odstopim svoje karte. Nate!

KRIŠTOF: *(šepne Franciju, svareče)* Jaz jih ne bi vzela. Nima nobenega para.

TONE: *(sikne)* Toži baba.

FRANCI RIHTBERGER: Samo to mi povejte ... Kje se gre domov?

Četverica se spogleda.

MILENA: *(tiho)* Ta je pa hud primerek.

KRIŠTOF: *(tiho)* Rabil bo kar nekaj časa, preden mu bo kapnilo.

Rihtberger gleda okoli, potem se pogleda in vidi, da ima odprt razporek. Bel škric od srajce mu štrli ven.

FRANCI RIHTBERGER: Spominjam se, da sem šel scat ... Ja, scat sem šel ...

TONE: *(šepne Mileni)* Zadnje scanje.

MILENA: *(šepne nazaj)* Samo, da tega še ne ve.

FRANCI RIHTBERGER: Pijan sem bil. Ja, to vem, ker sem itak vedno pijan ...

Karel dvigne pogled.

FRANCI RIHTBERGER: Poscal sem se ... tega se tudi spomnim ...

Karel vstane. Tudi preostali trije pogledajo Francija.

FRANCI RIHTBERGER: Stopil sem nazaj, da ne bi še naprej scal po hlačnici in me je zaneslo ... Padel sem na hrbet ... Na cesto ... Ja, zdaj se spomnim ... Kamion je bil ...

Karel, mlad fant dvajsetih let, oblečen v partizansko uniformo, razširi roke ...

KAREL: Franci!

FRANCI RIHTBERGER: Kaj?

KAREL: Franček! Moj mali Franci!

FRANCI RIHTBERGER: Oprostite ... Se midva poznavava?

KAREL: Sin moj!

Karel plane in objame Francija.

FRANCI RIHTBERGER: A se vam je zmešalo!

KAREL: Končno, Franci! Ti ne veš, kako me je zanimalo, kaj se je vsa ta desetletja dogajalo s tabo.

FRANCI RIHTBERGER: Čakajte, čakajte! Moj oče je mrtev. Padel je, preden sem se rodil.

KAREL: Saj, zato te pa nisem nikoli videl!

FRANCI RIHTBERGER: Ampak ... Jaz ...

TONE: (*šepne Mileni*) Mater ma ta dolgo lajtngo.

FRANCI RIHTBERGER: Vi ne morete bit moj oče!

KAREL: Zakaj pa ne, sin moj?

FRANCI RIHTBERGER: Kaj ne vidite, da sem starejši od vas. Saj ste še smrkavec.

KAREL: Ko sem šel v partizane, še nisem ime dvajset let ...

KRIŠTOF: Vašo mamo je napihnil, potem se je pa tako prestrašil, da je kar pobegnil v hosto.

KAREL: No, v hosto nisem šel samo zaradi tega ...

TONE: (*Franciju*) In ker ste preživeli očetova leta, ste zdaj starejši, kot vaš oče takrat, ko vas je naredil.

MILENA: Mi se ne staramo več.

KRIŠTOF: Mi smo večno mladi.

TONE: In mrtvi.

Franci Rihberger onemi.

FRANCI RIHTBERGER: Potem sem jaz tudi ...

MILENA: Ja, mrtvi ste, kot kamen.

FRANCI RIHTBERGER: Se mi je kar zdelo. Vse preveč dolgo časa me ni zažejalo.

TONE: Dajte, sedite! Boste imeli moje karte ...

FRANCI RIHTBERGER: Kamion prikoličar ... To je zadnje, kar se spomnim ...

KAREL: Franci, sin moj, tako sem vesel, da sva se končno srečala!

FRANCI RIHTBERGER: Kako si pa ti umrl ...? (*Mu gre zelo težko z jezika.*)
Oče moj?

Malomarno zamahne z roko.

KAREL: Ah! Krištof me je ustrelil.

FRANCI RIHTBERGER: On!

KRIŠTOF: Jaz, ja.

FRANCI RIHTBERGER: Domobranec!

KAREL: Šel sem scat, tako kot ti, pa me je zadel.

FRANCI RIHTBERGER: Potem imava to v rodu ... Da krepneva takrat, ko
ščijeva.

KRIŠTOF: Ni ga bilo težko zadeti. Je bil čisto pri miru.

MILENA: Jaz pa sem ustrelila Krištofa.

FRANCI RIHTBERGER: Res?

KRIŠTOF: (*ravnodušno*) Ja. Pa ne čisto do konca. Imel sem še toliko moči, da
sem spustil rafal nazaj proti njej ...

MILENA: Takoj sem bila mrtva.

KAREL: Jaz pa sem izkrvavel še preden so me na lojtrniku pripeljali do
farovža. Zato sem zdaj tako bled.

Franci Rihberger se obrne k Tonetu.

FRANCI RIHTBERGER: Kdo je pa vas počil?

TONE: (*ponosno*) O! Jaz sem se pa sam. Naš častnik mi je ukazal, da mu
moram očistiti pištolo. Pogledal sem skoz cev in pritisnil na petelina ... Pa je
bila še ena krogla not.

Franci Rihtberger pokaže na kapo, ki jo nosi Tone na glavi. Na glavi ima namreč partizansko kapo z zvezdo na vrhu, čeprav je oblečen v domobransko uniformo.

FRANCI RIHTBERGER: Zakaj pa imate potem partizansko kapo na glavi?

TONE: A, to! To je kazen.

FRANCI RIHTBERGER: Ker ste bili domobranec?

KRIŠTOF: Ah, ne! Takšna kazen pa v *našem stanju* res ni več važna. Samo karte igramo ...

MILENA: To bi morali že takrat, pa danes ne bi bili tu.

TONE: Črnega Petra. In jaz sem zadnjih trideset let vedno Črni Peter.

KAREL: Potem pa zamenjamo kakšen kos obleke. Tako, za hec. Iz dolgega časa ...

FRANCI RIHTBERGER: *(ne razume)* Ampak ... Očka ... Igrate karte kot najboljši prijatelji ... Kako? Oni so vendar tvoji sovražniki ... Ubil te je ... *(pokaže na Mileno)* Vi pa njega ... *(pokaže na Krištofa)* in vi njo ...

KAREL: Ah, sine moj ... Takrat smo bili še živi. In neumni ...

Milena posadi Francija na tla.

MILENA: Dajte, sedite, očka ... Saj vam lahko rečem očka, kaj?

Vsi posedejo v krog kot dobri prijatelji.

KRIŠTOF: Bomo vrgli enega Črnega Petra.

Tone z veseljem potisne svoje karte Franciju v roke.

TONE: Boste imeli moje karte. Super so!

Kartajo.

3. prizor

Ob odprti jami – nekje v Kočevskih gozdovih.

Matilda v beli halji razvršča različne predmete po šotorskih krilih ... Poleg sebe ima kup knjig ... Očitno Zbrana dela slovenskih pisateljev ... Iz jame Polde meče zemljo in različne ostanke ... Oče Fredi hodi zaskrbljen okoli ... Mama Helena pa je pravkar razgrnila kockasto odejo in pripravlja malico ...

MAMA HELENA: *(se zasanjano zazre v daljavo)* Vedno sem si želela imeti piknik med grobovi. Sanje se mi uresničujejo ... A ni to krasno!

OČE FREDI: To je že dvaindvajseta jama. Še devetintrideset in smo gotovi.

MAMA HELENA: Naredila sem mrtvečevo paštetko, za posladek pa grobarjevo potico.

Iz jame pokuka Polde.

POLDE: Mrtvečevo paštetko obožujem! Mama Helena, vi ste najboljša kuharica med grobarkami!

OČE FREDI: Še tole jamo zapremo, potem pa gremo jest!

Polde vrže iz jame preperele cunje.

POLDE: Šef, ta jama je bogata s povojnimi poboji.

MAMA HELENA: Če najdeš kakšnega gobana, bom zelo vesela.

OČE FREDI: Gob iz jam ne bom jedel.

MAMA HELENA: Tatko, zakaj ne! Gobja nahajališča so stranski produkt ...

MATILDA: V tisti jami zadnjič jih je bilo zelo veliko ...

MAMA HELENA: Vložila sem sedemnajst kozarcev.

MATILDA: Mislila sem na trupla ...

MAMA HELENA: Kjer so organski ostanke, so tudi gobe.

Polde spet vrže na plan nekakšne preperele cunje.

POLDE: To so uniforme. Malo so že zgnile ...

Oče Fredi se skloni in si jih ogleda.

OČE FREDI: Niso videti kot uniforme.

POLDE: Seveda so. Kaj naj bi bilo v jamah. Mrliči in uniforme! To je ja jasno!

MATILDA: In človeške ribice.

Oče Fredi izbrska iz cunj nekakšno nalepko ...

OČE FREDI: *Made in Hong Kong* ... A je *Made in Hong Kong* obstajal že med vojno?

POLDE: Hong Kong je od vedno.

Polde strga napis z blaga in ga vrže proč.

POLDE: Da pa ne bo koga motilo, bomo to lepo odstranili ...

Oče Fredi malce zdrgne preperelo tkanino ...

OČE FREDI: Jeans! Nisem slišal, da bi bile domobranske in partizanske uniforme narejene iz jeansa.

POLDE: O! Mladi so vedno nosili jeans.

MATILDA: A je notri še kaj drugega?

POLDE: Jasno! Sami okostnjaki!

Polde izgine v jami.

Mama Helena je na kockast prt razložila malico.

MAMA HELENA: (*romantično zavzdihne*) Ah! Ta vonj po gnitju, ki pomeni življenje! Tako rada piknikiram ob odprtih jamah. (*Zakliče.*) Pridite na mrtvečevo paštetko! Tatko, ti jo namažem ali jo boš raje sam?

OČE FREDI: Nikoli si nisem mislil, da bom na stara leta brskal po jamah. Moj pranono se v grobu obrača.

MAMA HELENA: Pomisli na denar, ki ga bomo dobili. Ti bo takoj lažje.

OČE FREDI: Grobar je gosposki poklic. Mi nismo smetarji. V belih rokavičkah pospremimo pokojnika na drugo stran. To je poklic s stilom. Danes pa brskamo po smeteh. Degradacija!

MAMA HELENA: Fredi, zdaj ga pa že pošteno serješ! Kakšna degenacija neki! Podjetniki smo, za pošteno delo bomo tudi pošteno plačani.

OČE FREDI: *Degradacija* poklica, Helenca, pa ne samo poklica, tudi človeka. Človek ni smetje. Človek ni statistika. Človek ni blago, ki ga šteješ, tehtaš in prodajaš.

Polde iz jame vrže dolgo čeljust.

POLDE: Evo! Domobranec!

Polde leze iz jame.

MATILDA: To ni domobranec.

POLDE: Potem pa partizan.

Matilda odpre knjigo in primerja čeljust s sliko v knjigi ...

MATILDA: Ta čeljust ... A ni malo predolga ... In zobje ... To so zobje zveri.

POLDE: Točno. Sem slišal, da so bili prave zveri. Eni in drugi. Ta čeljust potrjuje to dejstvo.

OČE FREDI: To je žival.

POLDE: Tudi živali so bili. Kruti kot zveri! Neizprosni pa kot živali! Eni in drugi.

MATILDA: To je čeljust volka ali pa psa.

POLDE: Ha, ha! Pes, ki je bil oblečen v uniformo, kaj? A mislite, da sem na glavo padel?

OČE FREDI: Tisto ni uniforma. Stare cape so, ki jih je nekdo vrgel v jamo skupaj s crknjenim psom.

POLDE: Mislita?

MATILDA: Prepričana sem.

POLDE: A potem ta jama ni prava?

OČE FREDI: Ne.

POLDE: Pa tako lepo je kazalo!

MAMA HELENA: (*zakliče s svoje kockaste odeje*) Mrtvečeva paštetka! Grobarjeva potička! Pridite!!!

Polde prepričuje očeta Fredija ...

POLDE: Ampak ... potem, ko bom jaz vse to kremiral ... Mislim to čeljust ... Pepel je pepel ... Lahko rečemo, da so bili rdeči ali pa beli ... Not, v jami ... Kaj misliš, Fredi?

OČE FREDI: Samo prek mojega trupla.

POLDE: (*zase*) Rastislav bo zelo razočaran.

OČE FREDI: Zdaj pa nazaj v jamo in spokaj orodje. Tukaj smo končali.

POLDE: Prav, šefe!

OČE FREDI: In pasjo čeljust daj tja, kjer si jo dobil. Naj počiva v miru!

Polde s pasjo čeljustjo pod pazduho zleze nazaj v jamo, oče Fredi sede k mami Heleni.

4. prizor

Ob odprti jami.

Zasliši se hrup motorja, ki je vedno močnejši in glasnejši. Potem potihne. Na prizorišče pridi vja Rastislav v motoristični opravi.

RASTISLAV: (*z zagnanostjo poslovnega moža*) Kako? Vse v redu? Fino! Super! Koliko jih imamo?

MATILDA: V tej jami nič.

RASTISLAV: Kako?

MATILDA: Če bi vse skupaj, kar smo našli v njej, vključno s pasjo čeljustjo, kremirali, bi lahko pridelali pepela za kakšne tri osebe neto teže.

RASTISLAV: Prav. Tri tu, tri tam, pa bo!

OČE FREDI: (*odločno*) Nič ne bo. Ta jama je zaključena. Matilda, piši: nič.

RASTISLAV: Foter, ne smemo tako razsipat z jamami, nimamo jih več dovolj. Domovina pričakuje od nas ogromno ferkventnih grobišč. Ne smemo je razočarati. Plačuje nas.

OČE FREDI: Ne, sem rekel. Smeti ne bom za ljudi prodajal.

MAMA HELENA: Rasti, sinko, a boš paštetko? Mrtvečevo. Imam pa tudi kozarec gobic.

OČE FREDI: Jamskih.

MATILDA: So zrasle na organski podlagi, obogateni z minerali in beljakovinami.

RASTISLAV: Ne bom zdaj.

MATILDA: Mami, lahko jaz?

MAMA HELENA: (*grobo*) Nima smisla. Ti tako vse izbruhaš.

Mama Helena z užitkom malica.

RASTISLAV: (*očetu Frediju*) Ne komplicirat, foter! Vsak teden oddam poročilo. Minister Benjamin je navdušen, ker nam tako dobro gre.

OČE FREDI: Sploh nam ne gre dobro. Čisto smo degenerirali naš poklic. Smetarji smo.

MAMA HELENA: (*resno, s polnimi usti*) Očka se počuti kot kakšen degen.

MATILDA: Po mojih izračunih ... Če začnemo jutri kuriti, bi lahko s pepelom napolnili nekaj tisoč lončkov.

RASTISLAV: Toliko? Krasno! Kaj pa statistika? Matilda, kako gre z identifikacijo?

MATILDA: Prišla sem do Finžgarjevih zbranih del. Še sreča, da je v *Pod svobodnim soncem* toliko imen.

Zasliši se strašno brnenje in ropotanje, kot da se od vseh strani približuje bataljon tankov ...

OČE FREDI: Saj sem vedel! Policijski helikopterji. Aretirali nas bojo. Ne delamo prav.

5. prizor

Ob odprti jami.

Hrup motorja potihne. Na prizorišče prihiti Minister Benjamin. Oblečen je v elegantno sivo obleko. Okrog vratu ima obveznega metuljčka. Na glavi pa ima z vseh strani zaprto motoristično čelado z zatemnjenim steklom.

MINISTER: (*izpod čelade*) Kako trupla? V redu?

RASTISLAV: Beni, super! Izpolnjujemo normo. Na polovici smo.

MINISTER: (*še vedno izpod čelade*) To me veseli. Vlada bi rada še pred volitvami končala s to zadevo. Saj veste, ko so volitve, se vsi politiki spremenijo v jamarje. Vsi hočejo samo jame odkopavat. Kot da smo *dežela grobarjev*.

RASTISLAV: Zdaj bo tega enkrat za vselej konec.

MINISTER: In končno se bom lahko posvetil izgradnji vseslovenskega motorističnega poligona.

RASTISLAV: Beni, to bo najin naslednji projekt.

Pristopita oče Fredi in mama Helena.

MAMA HELENA: Joj, kako vam paše vaše pokrivalo, gospod Minister. A je Diorjevo?

Minister zdaj končno sname čelado.

MINISTER: (*prav nič skromno*) Ne, ni Diorjevo, Versacijjevo je. Versacijjeva čelada mi naredi tako seksi glavico.

MAMA HELENA: Zame boste vedno najlepše oblečeni Slovenec, ne glede na to, ali boste ostali na oblasti ali ne.

MINISTER: Oblast in lepo oblačenje gresta skupaj, gospa. Si predstavljate, da bi bili na oblasti ljudje, oblečeni v delovne kombinezone? To bi bil dizaster! In prav zato jim ne smemo nikoli pustiti priti na oblast. Zaradi estetike! Samo zaradi estetike.

Oče Fredi se pripravlja, da bi Ministru povedal, kaj mu leži na duši ...

OČE FREDI: Gospod Minister ... Moram vam ...

MINISTER: (*ga prekine*) O, gospod Fredi, upam, da že razmišljate o zaključni prireditvi.

Minister pokroviteljsko objame očeta Fredija okrog ramen in se začne z njim sprehajati okoli jame, ki je na sredi prostora. Preostali hodijo spoštljivo za njima.

MINISTER: Takle načrt imam. Najprej bo zaigrala himna. To je dobro, da je na začetku himna, niti levi niti desni ne morejo reči, da se z njo ne strinjajo. Recitali so jo na Dolenjskem in v kočevskih gozdovih. Ha?! Dobra finta?!

RASTISLAV: Super si, Beni!

Matilda plaho pripomni, ko vidi, kako se Minister in vsi drugi vse bolj vrtijo okrog jame ...

MATILDA: Pazite, prosim! Jama je odprta.

Nihče je ne sliši. Minister Benjamin nadaljuje s svojim prijateljskim sprehodom in samovšečnim razglabljanjem.

MINISTER: Potem bi imel govor predsednik, takoj za njim jaz, na koncu pa še vi, gospod Fredi, kot specialist za mrliče, grobove in krematorije. Kot profesionallec-izvajalec. Na kratko in poetično obarvano boste povedali nekaj besed o grobarskem delu. Govor je lahko čustven, pa ne preveč. Lahko uporabite tudi kakšno geslo, kaj vem: *Slovenec Slovincu grobar*, ali kaj podobnega. Skrajni čas je, da se končno zavemo, da smo narod pesnikov, pa tudi grobarjev. Zdaj je priložnost, da pride vaš poklic na svetlo, iz ilegale, iz temnice pol-stoletnega zatiranja ...

OČE FREDI: Pa saj nas grobarjev ni nihče zatiral.

RASTISLAV: Foter, to se danes tako reče.

Minister obstane.

MINISTER: Nobene poštene prireditve ni brez spomina na zatiranje. To je danes politična norma, razumete?

OČE FREDI: Ampak ... Kako ... Na pravem pogrebu naj govorim o zatiranju grobarjev.

MINISTER: Seveda! To je prava priložnost!

MAMA HELENA: Tatko, pa saj so nas zatirali! Kar spomni se, da nam v mrliških vežicah niso dovolili prodajati mojega krasnega grobarjevega golaža. To je bila evi ... evi ... evidentična politična prepoved.

MINISTER: Bravo, gospa! Vidim, da imate naraven dar za politiko. Ste že kdaj razmišljali, da bi postali kandidatka?

MAMA HELENA: (*skromno*) Ne. Kot reprezentantka sem čisto zadovoljna.

Minister nadaljuje svoj retorični sprehod vedno bliže brezna ...

MATILDA: (*plaho opozori*) Pazite ... Jama ...

MINISTER: (*nadaljuje zagnano*) Potem bo pevski zbor zapel eno ali dve pesmici o spravi. Naši najjemenitnejši pesniki, smo jih vzeli na plačo, kar za ves mandat, se že štiri leta mučijo s pravno himno. Pa nič. Zadnjič so mi poslali en spravni haiku ...

Minister se ustavi in iz žepa potegne listek.

MINISTER: (*recitira z občutkom*) Spravni haiku.

V roki vrabec – crknjen.

Na strehi golob – živ.

Permanentno zaprtje – čiv čiv.

Jasno, da sem zavrnil. Pa ne zato, ker bi bila pesem slaba, sploh ne, vrhunška je. Napisal jo je naš najboljši pesnik. Prešernov naslednik, zaveden Slovenec. Akademik doktor Nikolaj Schaumanspierder. Pesem pa sem zavrnil samo zato, ker beseda *permanentno* evidentno ni slovenska. Pa nisem noben čistun. Sploh ne.

Minister nadaljuje svoj retorični sprehod ...

MATILDA: (*plaho opozori*) Jama ...

MINISTER: No, pesnik je pesem vseeno uspešno prodal, kot reklamno geslo podjetju za mobilno telefonijo. Škoda bi bilo, da gre v nič pesnikovo štiriletno trdo delo, a ne da? Namesto besede *zaprtje* je napisal *odprtje*. (*Recitira.*) *V roki vrabec – crknjen. Na strehi golob živ. Permanentno odprtje – čiv čiv.* Kar ni dobro za državo, je odlično za reklamo! Upam, da bodo pesniki in akademiki do slovesnosti sklamljali kaj uporabnega. Si lahko mislite, v tisočletni zgodovini slovenske literature, niti ene pesmice o spravi. Niti ene. Še tako drobne.

OČE FREDI: Gospod Minister, rad bi vam povedal ...

Minister ne posluša očeta Fredija. Še bolj vehementno zakorači proti jami ...

MINISTER: (*zagnano*) No, in potem sledi veselica! Žur do jutranjih ur!

RASTISLAV: Bravo!

MINISTER: Prava slovenska ljudska veselica z dalmatinskimi pesmimi! Tereza Kesovija, Mišo Kovač, Peter Grašo in drugi. Tako bo sprava dobila tudi mednarodno razsežnost! Sprava med sosedi!! Dve muhi na en mah. To sem se res dobro spomnil, kaj!

MAMA HELENA: Kdo pa bo skrbel za reprezentanco?

MINISTER: (*še bolj zagnano*) Veselica bo trajala tri dni in tri noči in bo vseslovenska! Veselica s čevapčiči, pehtranovo potico in pivom! Veselica s plesom in petjem! Plesali bomo na skupnem grobu slovenske sprave ...

Minister pade v jamo.

6. prizor

Ob jami.

Vsi utihnejo.

MATILDA: (*tiho*) Pazite ... Jama ...

MAMA HELENA: A nisi znala prej povedat! (*Jo klofne.*) Smrklja anoreksična!

MATILDA: (*joka*) Saj ... saj ...

Vsi razen Matilde pokleknejo nad breznom.

RASTISLAV: (*zakliče v jamo*) Beniiii! Beniiiiiii!

MAMA HELENA: (*zakliče v jamo*) Proslava bo super, gospod Minister!

OČE FREDI: Zakaj je tako tiho?

RASTISLAV: (*zakliče v jamo*) Beniiii ... Pridi ven! Greva moped v daljino metat!

MAMA HELENA: (*zakliče v jamo*) Gospod Minister! Mene pa zanima ... A bo prireditev prenašala televizija? Na katerem programu pa?

OČE FREDI: Sploh se ne oglasi.

RASTISLAV: (*resno*) Upam, da je padel na glavo.

Iz jame najprej ena roka, potem druga, potem glava in na glavi poveznjena pasja čeljust ...

MINISTER: (*tragično*) Sabotaža!

RASTISLAV: Beni, v luknjo si padel.

MAMA HELENA: (*si oddahne*) Hvala bogu, da ni nič narobe!

MINISTER: (*še bolj tragično*) Za mojim hrbtom so mi skopali jamo.

OČE FREDI: Ste se poškodovali?

MINISTER: Tipična slovenska navada! Takole garaš, se razdajaš, oni ti pa skopljejo jamo!

OČE FREDI: Jama je bila že prej tu.

MINISTER: Že prej?

RASTISLAV: Ja, Beni.

MINISTER: Potem ni zarota?

RASTISLAV: Ne.

MINISTER: Škoda. Sem že razmišljal, kako bi se jo dalo krasno uporabiti kot predvolilno geslo: *Ministru skopali jamo, vendar se je iz nje vrnil kot feniks prerojen!* Ali nekaj podobnega.

Minister se potipa po glavi, na kateri ima pasjo čeljust.

MINISTER: Kaj je to?

MAMA HELENA: Gospod Minister! Kar koli daste na glavo, vam blazno paše!

RASTISLAV: To je čeljust.

MINISTER: Od domobranca?

OČE FREDI: Ne.

MINISTER: Od partizana?

OČE FREDI: Od psa.

MINISTER: Škoda. Prav fino bi se slišalo: *Minister za okolje tudi fizično pomagal pri izkopavanju preteklosti.*

RASTISLAV: Beni, na roko, boš zlezel ven!

OČE FREDI: Mislili smo, da ste se ubili.

MINISTER: Ah, ne! Hvala bogu sem padel na glavo!

Zdaj se na Ministrovem obrazu pojavi senca groze.

MINISTER: Zdaj sem se spomnil ... Spodaj ...

RASTISLAV: Ja?

MINISTER: Pod roko sem zatipal nekaj mehkega. Obraz ... Usta ... Ali pa se mi je tako samo zdelo ... Ne vem. In potem nos. Zagrabil sem ga. Nos! Prisegel bi, da je bil nos.

Minister pogleda svojo dlan.

MINISTER: Ojej! To je dokaz, da se mi ni samo zdelo! Smrkelj mi je ostal v dlani!

Pograbi ga strašna, smrtna panika.

MINISTER: *(z grozo)* Notri so. Živi!

RASTISLAV: Hitro, ven iz jame!

MINISTER: *(kriči v grozi)* Ne morem! Nekaj me drži za gleženj!

OČE FREDI: Pomagajva mu!

Rastislav in oče Fredi ga zgrabita vsak za eno roko.

MINISTER: *(prestrašen)* Jezusna! Not so! Kaj, če jih je cel bataljon! Ven bojo prišli!

OČE FREDI: Ena, dva ...

RASTISLAV: Tri ...

Potegneta, vendar ne gre ...

MINISTER: O, moj bog! Cela vojska jih je not! Po vojni so se skrili in zdaj čakajo!

MAMA HELENA: Kdo?

OČE FREDI: *(zagrabi Ministra za roko)* Ena, dva ...

MINISTER: Partizani, domobranci ... Saj je vseeno kdo! Oboji nas bojo fentali. Oboje smo grdo zajebali!

RASTISLAV: Tri ...

Potegneta Ministra ven.

Za Ministrov gleženj se drži Polde. Tudi Poldeta potegnejo ven.

MINISTER: Sem vam rekel, sem vam rekel ... Oni so, oni!

Prepoznajo Poldeta.

OČE FREDI: Polde!

POLDE: Nekaj mi je padlo na glavo.

RASTISLAV: Naš Polde!

MINISTER: Kdo ...?

POLDE: Potem me je pa zagrabilo za nos in mi ga hotelo odtrgati ...

Minister hitro vstane in si očisti obleko. Jasno mu je.

MINISTER: Jebenti sem se usral!

OČE FREDI: Samo, da je vse v redu.

RASTISLAV: Polde ... Minister je bil.

POLDE: Minister? A je on *tut u luknjo padu*?

MINISTER: (*je prišel k sebi*) Ja ... Skočil sem v jamo pogledat, kako in kaj. In povedati vam moram, da sem zelo zadovoljen. Dobro delate, dobro čistite. Dobro dobro! Tako, zdaj pa grem.

Mama Helena mu potisne čelado v roko.

MAMA HELENA: Vaš Versace!

MINISTER: Hvala. Hvala. Ni me treba spremiti. V kočevskih gozdovih sem kot doma.

Zagleda Matildo.

MINISTER: Gospodična ... Lahko vas zategnem ... Če ste za?

MATILDA: (*dahne*) Ja!

MINISTER: (*šepne*) Upam, da ti je bilo zadnjič všeč ... na balanci?

MATILDA: (*dahne*) Jaaaa!

Odideta.

OČE FREDI: Zaprimo že končno to jamo! In domov!

POLDE: Moja glava!

Rastislav pobere evidenčno mapo.

RASTISLAV: Kako jo bomo pa imenovali. Zaradi evidence?

OČE FREDI: Naj se imenuje: *Jama – Ministrova čeljust.*

Oče Fredi, Mama Helena, sin Rastislav in Matilda odidejo. Polde ostane sam in si pazljivo naravnava svoj nos.

POLDE: Au! Moj nos!

7. prizor

Z desne se prihuli Državni sekretar Križnič.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Psssst!

POLDE: (*ne sliši*) Kako mi ga je zavrtel, hudič ministrski!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Ku ku!

POLDE: Kaj ...?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: (*skoraj šepeta*) Jaz sem. Državni sekretar.

POLDE: Upam, da ne mislite tudi vi skočit v luknjo.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Luknje me sploh ne zanimajo.

Polde se zagrabi za nos.

POLDE: Upam, da tudi nosovi ne.

Državni sekretar stopi bliže. V rokah nosi veliko, precej težko papirnato vrečko.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Saj vi skrbite za jame, kaj?

POLDE: Ja, jaz sem zadolžen za ekshumanizacijo, kot se danes temu reče.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Saj sem z vami lahko odkrit? (*Nadaljuje gladko in zvito.*) Kot najbrž veste, je v teh jamah veliko *naših*.

POLDE: Državnih sekretarjev?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Ne ... Seveda ne. Če rečem *naših*, mislim na *naše*. Na prave! Resnične domoljube. Saj ste vi tudi domoljub, kajne, da ste?

POLDE: Kaj pa naj bi to pomenilo?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: No, da imate radi našo deželo, naše ljudi, naše izdelke ...

POLDE: To pa jasno. Cviček obožujem!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Bravo! Vedel sem, da ste naš človek. Z naših koncev. No, da preidem k stvari ... (*Odločno, že skoraj fanatično.*) Naših je več! Naših mora biti več! Za vsako ceno! Od tega je odvisna prihodnost!

POLDE: Hočete reči, da je v jamah *vaših* več.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Točno to, kolega Polde.

POLDE: A ne bi za prihodnost bilo bolje, da bi bilo *vaših* več na tej strani. Mislim, na strani živih.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: O, ne, ne, to pa ne! Mrtvi so naš politični kapital. Na mrtvih bomo zgradili nov svet!

POLDE: O, jebenti! Ampak, kosti so kosti. Vsi so isti ...

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: No, pa sva prišla do bistva. Poglejte ...

Državni sekretar Križnič odpre papirnato vrečko in jo ponudi Poldetu.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: (*kot da bi mu ponujal bombone*) Kar vzemite! Izvolite! Ne se ženirat!

Polde iz vrečke vzame pest križev na obeskih, rožnih vencev ipd.

POLDE: Kaj pa je to?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: To so križci, kakršne nosi vsak, ki je naš. Po tem prepoznaš našega.

POLDE: Mokri so.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Čez noč sem jih namočil v sveto vodo. Zaradi oksidacije. Malo morajo biti zarjaveli.

POLDE: Zakaj pa to?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Zaradi prepričljivosti. Če so že šestdeset let v jami, morajo biti malo zarjaveli ... Ker ... nasuli jih boste v jame.

POLDE: Se mi zdi, da ne razumem.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Če najdete med ostanki ubogih vojakov tudi križce, majčkena, zarjavela intimna razpela, je ja jasno, da je grobišče naše, in ne njihovo! In tako bomo imeli na oni strani več naših. Preštejete križce, in kolikor je križcev, toliko je bilo *naših* nesrečnikov.

POLDE: Logično je.

Državni sekretar potisne vrečko Poldetu v naročje.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Vedel sem, da ste naš človek. Hvala vam.

Državni sekretar hoče oditi.

POLDE: Počakajte!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Ja?

POLDE: Rekel sem, da imam rad cviček, nisem pa rekel, da sem vaš človek. Grobar sem. Grobarji pa smo od vseh.

Državni sekretar Križnič zavzdihne, potem seže v notranji žep suknjiča in na plan potegne zelo debelo kuverto.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Tole so mi dali. Za vas.

POLDE: Kdo pa?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Pojma nimam. Rekli so, če greš k Poldetu, pa mu daj tole pismo.

POLDE: Od kod pa je?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Kaj vem. Najbrž iz Argentine.

POLDE: Tam nobenega ne poznam.

Polde odpre kuverto. Oči se mu izbuljijo in obraz se mu raztegne v zelo širok nasmeh.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: No, če tam nikogar ne poznate, potem bo pa najbrž pomota. Pismo ni za vas.

Državni sekretar Križnič mu potegne kuverto iz rok.

POLDE: Ne, ne! Zdaj sem se spomnil! Poznam, poznam! Moji sorodniki so v Argentini! Je ja jasno, da ima vsak pošten Slovenec kakšnega sorodnika v Argentini, a ne? Pismo je ziher zame!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *(zvito)* Kaj pa vrečka? In križci?

POLDE: Tudi vrečka je moja.

Državni sekretar Križnič mu vrne kuverto.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Veseli me, da je prišlo pismo v prave roke.

*Državni sekretar Križnič se obrne in odide.
Polde drži v eni roki vrečko s križi, v drugi kuverto.*

POLDE: Kaj se pa zamudim. Samo tole razsejem. Kar bo zraslo, me pa prav malo briga!

Polde spravi kuverto v žep, se obrne k jami, vzame pest križev in jih kot kakšen Groharjev Sejalec razseje nad breznom ... Zraven si veselo žvižga ...

8. prizor

Z leve se mu za hrbet prihuli Državni sekretar Zvezdič.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Psssst!

Polde hitro položi vrečko k nogam in se obrne.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Ku ku!

POLDE: Kaj ...?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: *(šepeta)* Jaz sem. Državni sekretar.

Državni sekretar stopi bliže. V rokah nosi veliko, precej težko papirnato vrečko.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Saj sem z vami lahko odkrit?

POLDE: Kar.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Kot najbrž veste, je v teh jamah največ *naših*, pravih, resničnih domoljubov. Saj ste vi tudi domoljub?

POLDE: Ja, cviček imam rad.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Bravo! Vedel sem, da ste naš človek. No, da preidem k stvari ... *(Fanatično.)* Naših je več! Naših mora biti več! Za vsako ceno.

POLDE: *(prikima)* Od tega je odvisna prihodnost.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Točno. Kako veste?

POLDE: Grobarske izkušnje.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: No, in zdaj sva prišla do bistva ... Poglejte!

Državni sekretar Zvezdič odpre papirnato vrečko in jo ponudi Poldetu.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: *(kot da bi mu ponujal bombone)* Kar vzemite! Izvolite!

Polde iz vrečke vzame pest peterokrakih zvezd.

POLDE: Ste jih namočili?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Namočil? Zakaj?

POLDE: *(strokovno)* Zaradi oksidacije. Malo morajo biti zarjavele. Drugače ne bo nihče verjel, da so bile šestdeset let v jami. Saj ste mi jih prinesli zato, da bi jih nasejal v jame?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: *(presenečen)* Kako veste?

POLDE: (*skromno*) Ah, dolgoletne izkušnje.

Državni sekretar potisne vrečko Poldetu v naročje.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Vedel sem, da ste pravi, tovariš Polde! Hvala vam.

Državni sekretar hoče oditi.

POLDE: Pardon!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Ja?

POLDE: Imate kakšno pismo zame?

Državni sekretar Zvezdič zavzdihne, potem seže v notranji žep suknjiča in na plan potegne zelo debelo kuverto ter jo da Poldetu. Polde potežka kuverto in jo spusti v svoj žep.

POLDE: Najbrž mi pišejo sorodniki iz Kitajske.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: (*zmeden*) Prosim?

POLDE: Lahko ste brez skrbi, sejal bom z največjim veseljem. Za dva!

Državni sekretar Zvezdič se neumno nasmehne in odide.

Polde veselo zažvižga in začne s sejanjem križev in zvezd ... Seje jih malo levo in malo desno, dokler ne izgine v mraku in slišimo samo še sejalevo radostno žvižganje.

9. prizor

Ob jami.

Iz jame se zaslišijo glasovi. Prvi prileze ven Tone. Oblečen je brezhibno, v domobransko uniformo. Navdušeno zavriska in vrže domobransko kapo visoko v zrak.

TONE: (*navdušeno*) Končno! Zmagal! Zmagaaaaa!!!

Za njim iz jame prilezejo še preostali. Oblečeni so malo mešano. Na sebi imajo različne dele uniforme. Očitno so odigrali ogromno partij Črnega Petra.

MILENA: Vedela sem, da bo slej ko prej prišel nekdo, ki bo naš novi Črni Peter.

Tone potegne beležnico iz žepa ...

TONE: V šestdesetih letih sem samo dvajsetkrat zmagal.

KRIŠTOF: Sedemnajstkrat odkar Franci igra z nami.

Franci Rihtberger ima na sebi domobranski suknjič, partizansko kapo, partizanske hlače ... Vse smešno in groteskno pomešano, kar pomeni, da je velikokrat izgubil. Še vedno pa mu, kot spomin na življenje, iz razporka gleda škric bele srajce.

FRANCI RIHTBERGER: Zame je ta igra preveč komplicirana.

KAREL: Sine moj! Pa saj je treba samo pare zbirat!

TONE: *(navdušeno)* Gremo še eno! Dajmo, dajmo!

KAREL: Nikamor se nam ne mudi!

TONE: Meni se mudi! Zdaj ko zmagujem, bi rad zmagal za šestdeset let nazaj!

FRANCI RIHTBERGER: *(zamišljeno)* Mislil sem, da je Črni Peter najboljša karta. Tako kot joker.

KRIŠTOF: Ne, črnega Petra je treba naprej pošiljat!

FRANCI RIHTBERGER: Aja? Jaz sem ga pa do konca skrival.

KAREL: *(ostro)* Franci! Kako moreš! Sramotiš me pred prijatelji.

FRANCI RIHTBERGER: *(zahlipa kot otrok)* Očka, zakaj mi očitaš! Kje pa si bil takrat, ko sem te potreboval! Popolnoma sam sem bil na svetu! Nihče me ni naučil Črnega Petra.

Karel potegne robček iz žepa in ga pomoli sinu pod nos.

KAREL: Na, robček! In ne cmeri se kot kakšno razvajeno dete!

FRANCI RIHTBERGER: Saj se bom naučil ... Oči, res se bom!

KAREL: Sramoto mi delaš.

FRANCI RIHTBERGER: Če pa nisem razumel. Ampak, zdaj znam ...

KRIŠTOF: Mrtev človek se vedno kaj nauči!

Posedejo okrog jame. Tone z navdušenjem meša karte ...

MILENA: (*zamišljeno*) Mene pa zanima ... Kako je na drugi strani?

KRIŠTOF: Kje?

MILENA: Tam. Čez.

KRIŠTOF: Misliš, v življenju?

KAREL: Kdo bi vedel. Življenje je popolna neznanka.

Tone deli karte.

TONE: Dolgčas. Prepričan sem, da je življenje en sam dolgčas.

KRIŠTOF: Ti kot študent teologije ne bi smel tako razmišljat. Tam čez je življenje! Upanje!

TONE: Odkar sem tu, sem postal ateist. Tam čez ni nič.

FRANCI RIHTBERGER: (*zamišljeno*) Tam čez je dolgčas.

Vsi mrtvi ga presenečeno pogledajo.

FRANCI RIHTBERGER: Ja. Življenje je dolgčas. Zjutraj se zbudiš in ti je takoj slabo. Potem greš v gostilno in tam ostaneš do večera. Potem pojma nimaš, kako si prišel domov, in zjutraj ti je spet takoj slabo in greš spet v gostilno ... In tako celo življenje.

TONE: Sem rekel. Dolgčas! Nič! *Niente! Zero!* Alo, gremo en špil ...!

Karte imajo razdeljene in jih držijo v rokah ...

MILENA: (*Franciju*) A ste mogoče poznali mojo sestro? Anko.

FRANCI RIHTBERGER: Gostilničarko?

MILENA: Ne, tisto je bila Anica, najina mama.

FRANCI RIHTBERGER: Točno! Nekega dne je rekla: alo, fantje, *zadnja runda!* in jo je zadela kap.

MILENA: Vem, ja, mrtva je. Hvala bogu! Zdaj tu nekje obiskuje svoje bivše stranke. Cirozniki so na drugem koncu ... Anka je pa moja mlajša sestra. Ste jo kaj videli?

FRANCI RIHTBERGER: *(se navdušeno spomni)* Ja, zdaj se spomnim! Lepa punca. *(Z obžalovanjem.)* Ah, ja. Ona je pa še vedno živa.

KRIŠTOF: *(tudi z obžalovanjem)* Joj, a res? *(Mileni.)* Milena, moje sožalje.

MILENA: Hvala. *(Franciju.)* In kako je z njo?

FRANCI RIHTBERGER: Anka je poročena. Ima odrasle otroke. Tri.

MILENA: *(navdušena)* A potem sem teta! Mrtva teta! Krasno! Moja sestrica ... Poročena. S kom?

FRANCI RIHTBERGER: Z Novakom.

KRIŠTOF: Bogotom?

FRANCI RIHTBERGER: Ja. Bogotom.

KRIŠTOF: Z mojim bratom! A se je potem že vrnil iz Argentine?

FRANCI RIHTBERGER: Ah, že davno.

KRIŠTOF: Kdo bi si mislil, moj bratec domobranec se je poročil z Anko partizanko, s partizansko hčerko.

MILENA: *(ponosno)* Moj očka je bil narodni heroj. Vsi smo bili v hosti ...

KRIŠTOF: *(ponosno)* Moj pa domobranski oficir. Vsi smo na stadionu prisegli ...

FRANCI RIHTBERGER: Ne morete si misliti, kako se imata Bogo in Anka rada! Idealen par! In krasne otroke imata! Dva fanta in punco!

MILENA: *(zasanjano)* A ni lepo, da se imajo tudi živi radi!

FRANCI RIHTBERGER: Ja, ampak to je bolj izjema kot pravilo ...

Vsi se nostalgično zamislijo. Čez čas ...

KAREL: Čakaj, čakaj ... Zakaj smo se pa potem mi med sabo klali?

TONE: *(na hitro ugotovi)* Zato, da lahko zdaj v miru igramo Črnega Petra. *(Navdušeno.)* Dajmo, jaz bi rad še enkrat zmagal!

KRIŠTOF: Pa dajmo!

Dvignejo karte pred sabo ...

MILENA: Kaj, ko bi raje kakšno zapeli?

TONE: Kdo pa je že slišal, da bi mrtvi peli!

KAREL: Kdo pa je že videl, da bi mrtvi igrali Črnega Petra!

MILENA: Nehajta! Dajmo raje zapet ... Tisto ... *Mi se imamo radi ...*

FRANCI RIHTBERGER: Ja, to pa poznam! Sem jo vedno pel, ko sem se iz gostilne vračal. Kar naprej so klicali policijo.

KAREL: *(vdano)* Pa dajmo!

Vstanejo, postavijo se v polkrog. Odkajajo se. Milena začne ...

MILENA: Mi se imamo radi,
v večni smrti mladi.

KAREL, KRIŠTOF, TONE, FRANCI RIHTBERGER:

Rdeči, beli in zeleni,
v eno jamo položeni.
Mi se imamo radi ...
Mi se imamo radi ...
Pojejo in počasi odhajajo v temo.

MATILDA: In kruh bi! Za not pomakat.

11. prizor

*Rastislav prihiti.
Zagleda Ministra Benjamina napol nagega.*

RASTISLAV: O! Pardon.

Matilda se skriva za Ministrov hrbet.

MINISTER: (*v zadregi*) Prišel sem ... Malo pogledat, kako vam gre identifikacija. Mrliči. Trupla. In tako dalje.

RASTISLAV: Takole oblečen?

MINISTER: Ja, seveda. (*Se zave svoje nagote.*) Ne, seveda ne! Popolnoma sem bil oblečen. Potem pa me je prijelo ... Lulat! Ja. Me je prijelo na malo potrebo in sem šel na stran.

RASTISLAV: A se vedno slečeš do gat, ko greš scat?

MINISTER: Ja ... To pa vedno. Me je mama tako naučila.

Zdaj Rastislav zagleda Matildo, ki se je v sami kombineži skrivala za Ministrskim hrbtom.

RASTISLAV: Kaj pa ti tu?

Tudi Minister se ozre in je zelo presenečen ...

MINISTER: Pogledj, pogledj! Gospodična Matilda, od kdaj pa vi tukaj?

MATILDA: Jajčka bi.

RASTISLAV: Kaj?

MINISTER: He, he, he ... Punca ne ve, kaj govori.

MATILDA: Na zajtrk grem.

RASTISLAV: V sami kombineži!

MATILDA: Pravkar sva vstala.

RASTISLAV: Kdo sva vstala?

MINISTER: Ona je pravkar vstala. Jaz pa sem pravkar prišel. Lahko pošlataš. Je še topel.

RASTISLAV: Kaj naj pošlatam?

MINISTER: Moj motor. Tamle je parkiran. Kar pošlataj. Motor je še vroč, ergo, pravkar sem prišel pogledat, kako obdelujete ... Mislim, mrličje, trupla in tako dalje.

RASTISLAV: Vidim, da si ti obdeloval predvsem *in tako dalje*. (*Ostro, kot se za starejšega brata spodobi.*) Matilda, obleci se!

MATILDA: Ja. Takoj. Grem na zajtrk.

Matilda pobere svojo obleko in odide.

12. prizor

Minister si na hitro natika hlače in srajco ...

MINISTER: No, Rasti, nekaj sem ti hotel povedat ...

RASTISLAV: Kdaj? Preden si opravil potrebo ali ko si obdeloval *in tako dalje*.

MINISTER: Pustiva zdaj to! Nakazali smo vam.

RASTISLAV: Kaj? Akontacijo?

MINISTER: Kar vse. Vse smo vam nakazali. Na mojo intervencijo.

RASTISLAV: Velikodušno!

MINISTER: Vidim, da dobro delate. Obdelali ste že skoraj vse jame. Zadaj za krematorijem sem videl velik kup pepela.

RASTISLAV: Polde kuri noč in dan.

MINISTER: No, pa sem rekel našim puncam v računovodstvu: *nakažimo jim vse!*

RASTISLAV: Hvala.

MINISTER: Vidiš, zato sem se pa oglasil. (*Pomenljivo.*) Nujno rabim ...

RASTISLAV: (*ne razume*) Ja?

MINISTER: Rabim.

RASTISLAV: Ja??

MINISTER: Tisto ...

RASTISLAV: Tisto?

MINISTER: Tisto!!

RASTISLAV: Aja, *tisto*.

Minister gleda okoli, če kdo prisluškuje ...

MINISTER: Mi boš dal?

RASTISLAV: Dal? Kaj pa?

MINISTER: (*zašepeta*) Moj delež.

RASTISLAV: Oprosti, nisem slišal.

Izgubi potrpljenje in zakriči.

MINISTER: Moj delež!!!!

RASTISLAV: Aja! To! In zato si prišel.

MINISTER: Zato. Ja.

RASTISLAV: Akontacijo si si pa kar sam vzela, kaj? Da te ni sram! Najprej si zlorabil mojo sestro, potem pa še mene.

MINISTER: Tebe? Tega se pa ne spominjam.

RASTISLAV: Zlorabil si moje zaupanje. To!

MINISTER: Ah! Rasti ...

RASTISLAV: Nič, ah, Rasti ... Matilda je skoraj še otrok. Pa kaj je s tabo, si mogoče pedofil ali kaj? Saj vidiš, kakšna je, revše suhcano. Saj bi jo lahko še poškodoval. (*Ganjeno.*) Moja najmlajša in najljubša sestra.

MINISTER: Kako najmlajša? Imaš še kakšno starejšo sestro?

RASTISLAV: Ne. Samo Matildo. Ampak to ne spremeni dejstva, da je najmlajša.

MINISTER: Seveda ne.

RASTISLAV: (*ganjeno nadaljuje*) Sestrica moja ... Takole zlorabljen ... Posiljena na ministrskem nivoju.

MINISTER: No, Rasti ... Posiljena? Tako strastno me je poljubljala in grizla, da sem se zbal, da mi bo trajno poškodovala obraz. Čelado sem si moral nataknit ...

RASTISLAV: Čelado? Perverznež!

MINISTER: Zdaj pa že pretiravaš ... Daj, se bova pozneje pomenila ... Ta hip bi rabil ... Nujno ... Moj delež ... V majhnih bankovcih. V kuverti. Deset procentov. Tako, kot sva se zmenila ... Zavij v plastično vrečko in jo vtakni pod sedež kavasakija. Saj veš, kje bo parkiran. In naj te nihče ne vidi!

RASTISLAV: Prav. Naj ti bo.

MINISTER: Super. Zdaj grem. Ni me treba spremljat. Na pokopališču se počutim kot doma.

Minister se že odpravi ...

RASTISLAV: (*ga pokliče*) Beni!

MINISTER: Ja?

RASTISLAV: (*resno*) Tudi jaz sem ti prišel nekaj povedat.

MINISTER: (*zavzdihne*) Tega sem se bal.

RASTISLAV: Rad bi aneks k pogodbi.

Minister se približa.

MINISTER: Kaj?

Oba stakneta glavi. Za njunima hrbtoma se jima približa oče Fredi.

13. prizor

Oče Fredi obstoji. Ko sliši, da skrivnostno, skoraj zarotniško šepetata med sabo, se ustavi in sklene, da bo prisluškoval.

RASTISLAV: Beni, veš, da je delo grobarjev težko. In da smo garali kot črne živine. Izkopavanje, sortiranje, identifikacija, kremiranje ... Da ne govorim o čustvenih pretresih, saj veš, vsi tisti nesrečniki, na eni in drugi strani ...

MINISTER: Skrajšaj, skrajšaj.

RASTISLAV: In vsega tega je nanoslo še pa še ... Več kot smo pričakovali. Naši predniki so se očitno z velikim veseljem klali in zakopavali. Zato sem mislil, da bi nam dodali še en majhen dodatek, dodatek *po komadu*.

MINISTER: Kako *po komadu*?

RASTISLAV: Dodatek. Za vsakega izkopanega še procent od skupne cene.

MINISTER: Nobenih procentov. Nikakršnega dodatka nisem imel v mislih.

RASTISLAV: (*ostro*) Tudi Matilda ni bila mišljena kot dodatek k tvojim procentom ...

MINISTER: Kaj se je pa zgodilo? Nič. Z Matildo sva šla skozi seznam ... Malo sva prelistavala ... Administrativne zadeve ...

RASTISLAV: Med grobovi. V spalni vreči. V samih gatah, s čelado na glavi! Kaj bo pa rekla tvoja žena?

MINISTER: Aha! Izsiljevanje? (*Globoko razočarano.*) Tudi ti, Rastislav? *Rastislav obmolči, potem se nasmehne in potrepnja Ministra po ramenu.*

RASTISLAV: Pustiva to. Saj veš, da te ne bi nikoli izsiljeval.

Rastislav pokroviteljsko prime Ministra okrog ramen.

RASTISLAV: Poslušaj, Beni. Poglejva na celotno zadevo eksemplarično.

MINISTER: Kako?

RASTISLAV: Na podlagi primera. Recimo: avtoceste. Ko pri nas začnemo graditi avtoceste, naredimo določen predračun, ki ga potrди vlada, ministristvo ... Je tako?

Minister Benjamin prikima.

RASTISLAV: Potem pa se sredi gradnje zgodi, da cena naraste. Pride do nepredvidenih zavojev, viaduktov ... In že je tu aneks! Toliko in toliko več za vsak kilometer. Pa ja ne bomo zdaj, ko smo trupla že potegnili ven, jih prešteli, klasificirali *in tako dalje*, pa ja ne bomo kar odnehali in jih vrgli nazaj ...

MINISTER: Seveda ne. Projekt moramo speljati do konca.

RASTISLAV: Me veseli, da razumeš, Beni. Aneks k pogodbi je naša folklor. Ne smeva kvarit naših lepih folklornih navad.

MINISTER: Že, že, ampak ta tvoj eksampel ... ceste nimajo nobene zveze z mrtvimi.

RASTISLAV: Kako, da ne. V šestdesetih letih jih je na naših cestah obležalo za dve državljanski vojni.

MINISTER: *(odločno)* Ne. Ne bo šlo. Tu ne bom popustil.

RASTISLAV: *(povsem mirno)* Seveda pa bi se z aneksom zvišal tudi tvoj odstotek.

Minister postane pozoren.

RASTISLAV: Tudi po komadu?

Oče Fredi prihaja vedno bliže. Minister Benjamin in Rastislav ga ne opazita. Minister se odloča. Bije težek notranji boj.

RASTISLAV: *(mu pomaga pri odločitvi)* Matildo dam za povrh. Da bo dobra vaga.

MINISTER: Po komadu, praviš?

RASTISLAV: Po komadu.

MINISTER: (*hitro in poslovno*) Tri procente.

RASTISLAV: En procent.

MINISTER: Dva pa pol.

RASTISLAV: Dva.

MINISTER: Roka!

RASTISLAV: Roka.

MINISTER: Naročil bom, naj pripravijo aneks k pogodbi. Za vsak izkopani komad boste dobili še procent od celotne vrednosti projekta. Svoj delež dobim pa na roko? Brez davka?

RASTISLAV: Veš da, Beni!

MINISTER: (*počasi in preudarno*) Seveda pa se zdaj vse spremeni ... (*Šepne.*) Najbrž mi ni treba posebej poudarjati, da je zdaj v našem skupnem interesu, da bi jih bilo čim več. Mislim komadov.

RASTISLAV: Delamo na tem.

MINISTER: Ni važno, na čigavi strani so bili, važno je, da jih je čim več. Več kot bo mrtvih duš, več bova dobila!

RASTISLAV: Denar ne pozna politične pripadnosti.

MINISTER: To pa res ne. He, he, he ...

RASTISLAV: He, he, he ...

Hahljata se, ko udarita v roke.

Minister Benjamin si natakne čelado in odide.

14. prizor

*Rastislav sam.
Veselo si pomane roke.
Oče Fredi se mu še bolj približa.*

RASTISLAV: Vse gre po načrtu. Super! Poldetu sem že zdavnaj naročil, naj napolni čim več lončkov. Pa magari s pepelom iz živalskega pokopališča. (*Zakliče.*) Matilda! Matilda!

Matilda se vrne. Oblečena je, pod roko pa ima debel fascikel. Oče Fredi si poišče zavetje, potem nadaljuje s prisluškovanjem.

MATILDA: Ja?

Rastislav s hitrimi koraki stopi k njej. Videti je, kot da ji bo primazal zaušnico ... Potem pa jo z obema rokama prime za obraz in jo poljubi na usta.

RASTISLAV: Hvala, sestra! Dobro si opravila!

MATILDA: Vse sem dala od sebe.

RASTISLAV: Vedel sem, da ti bo uspelo. Benijeva žena ima čez sto kil, tako da mu je drastična sprememba najbrž kar zapasala. Saj ti ni bilo težko, kaj, sestra?

MATILDA: Lažje kot takrat, ko sem pela na pogrebih.

RASTISLAV: In kako naš seznam?

MATILDA: Ta fascikel je dvaintrideseti.

Rastislav polista po debelem fasciklu. Oče Fredi pa se jima od zadaj neopazno približa.

RASTISLAV: (*lista*) Lepo, zgledno, pridna, pridna!

MATILDA: Pri nekaterih črkah sem imela težave. Zelo malo moških imen je na M, zato sem morala nekatere ponavljat ...

RASTISLAV: (*bere*) Martin ...

MATILDA: Ja, Krpan.

RASTISLAV: Pa še en Martin ...

MATILDA: Ta je pa Čedermac. Če ne bomo kmalu končali, se bom morala lotiti še svetovne literature. Ampak zelo težko dam mrtvem partizanu ime Raskolnikov ...

RASTISLAV: Ponosen sem nate, Matilda! Ko bomo predali pepel in fascikle z imeni, bojo vsi padli dol. Toliko mrtvih duš, in zdaj so vse zbrane na kupu. Njihova imena so izpisana v fasciklih, pepel pa, kot corpus delicti zgodovine, spravljen v skupni, ogromni žari, pod skupnim obeliskom sprave!

MATILDA: Kaj pa, če bo kdo odkril, da smo si vse samo izmislili. Da sem imena prepisovala iz knjig ...

RASTISLAV: Ne boj se, Matildica! Nobenega ne poznam, ki bi šel tja čez mrtve duše spraševati za istovetnost in se potem celo vrnil poročat.

15. prizor

Oče Fredi zdaj plane med njiju in pograbi fascikel.

OČE FREDI: Vse mi je jasno!

RASTISLAV: Foter!

OČE FREDI: Mrtve goljufamo zaradi živih!

RASTISLAV: Ne, zaradi denarja!

Oče Fredi začne trgati liste iz fascikla.

OČE FREDI: Ne bojo nam odpustili ...

RASTISLAV: Matilda, odpelji fotrčka k mami. Zelo je zmatran.

OČE FREDI: Z mrtvi dušami se ne sme trgovati!

RASTISLAV: A jih bo kaj manj, teh mrtvih duš, če bomo malo povečali njihovo število?

OČE FREDI: To je prepovedano!

RASTISLAV: Nikjer ni nobenega zakona, ki bi prepovedoval, da s človeško neumnostjo služimo denar.

Oče Fredi, kot kak zblojen prerok, dvigne prst proti nebu ...

OČE FREDI: Kjer ni zakonov, je zakon vest!

Potem pa se obrne in s fasciklom pod pazduho pobegne med grobovi. Matilda steče za njim.

MATILDA: Očka, očka! Odneseš si mi črko M!

RASTISLAV: *(zase)* Nesrečen sin, ki ima tako nesposobnega očeta!

Potem tudi Rastislav odide.

16. prizor

Iz globine prihiti Franci Rihtberger. Zelo je razburjen. Sledi mu Karel.

FRANCI RIHTBERGER: Varal si jo! Mamico si varal!

KAREL: Sinko! To je bilo davno!

Krištof in Milena se počasi približujeta. Za njima pa stopa Tone, ki neprestano brska po žepih svoje domobranske uniforme ...

TONE: Kam sem vtaknil karte ...?

Franci Rihtberger histerično cepeta ...

FRANCI RIHTBERGER: *(Karlu)* Z ljubico si pobegnil v hosto! Sram naj te bo!

KRIŠTOF: *(zašepeta Mileni)* Zakaj si mu povedala?

MILENA: Mislila sem, da je zdaj pa res že vseeno.

Franci Rihtberger se ustavi in se kot pubertetni otrok obrne proti očetu Karlu.

FRANCI RIHTBERGER: Mamica je bila noseča, ti pa si se gonil po hostah. Kako si mogel!

KAREL: Bil sem še živ! In lahkomiseln. Kaj pa sem vedel!

FRANCI RIHTBERGER: Ti si čisto navaden kurbir!

Krištof in Milena se jima približata.

KRIŠTOF: Pa saj je bil kaznovan.

FRANCI RIHTBERGER: (*histerično*) Jaz sem bil kaznovan! Nihče drug! Vse življenje sem bil brez očeta ... Nihče me ni naučil Črnega Petra in zato sem se zapil. Samo zato.

KAREL: Umrli sem. To je bila kazen.

MILENA: In tudi jaz sem umrla. Ampak zame je bila to nagrada.

Milena nežno pogleda Karla in ga prime za roko.

MILENA: Lahko sem še naprej z mojim dragim Karlom.

KRIŠTOF: Vsak dobi svojo kazen ali pa svojo nagrado.

FRANCI RIHTBERGER: Kaj pa jaz?

MILENA: Ti si najbrž nagrajen.

KAREL: Vse življenje si me pogrešal in zdaj boš lahko vso dolgo večnost z mano.

Tone še vedno brska po žepih ...

TONE: Takoj, ko najdem karte, vržemo en špil ...

17. prizor

Zasliši se znani glas.

GOSPA MARIJA: Halo!

Gospa Marija pritava na prizorišče. Vsi se ozrejo proti njej ...

GOSPA MARIJA: Je kdo tu?!

Franci Rihtberger se takoj skrije za skupino. Marija jih zagleda.

GOSPA MARIJA: Dober dan.

KRIŠTOF: O, vi ste pa še frišni!

GOSPA MARIJA: Ja ... *(negotovo)* Se mi zdi, da so me pravkar pokopali.

KAREL: Prav sem vam zdi, gospa.

TONE: Zdaj nas bo pa za Črnega Petra že skoraj preveč.

Gospa Marija zmedeno gleda okrog.

GOSPA MARIJA: Oprostite, malo sem zmedena ...

MILENA: Nič hudega, gospa. Vsi smo to dali skoz.

TONE: Jaz sem bil tako zmeden, da sem šestdeset let pri Črnem Petru izgubljal.

KRIŠTOF: Daj, no! Pri kartah si bil že v kasarni prava zguba.

TONE: Počakajte, počakajte, samo, da najdem karte ...

Tone se spet loti svojih žepov.

GOSPA MARIJA: Mogoče mi lahko pomagate ... Iščem svojega moža ... Mi lahko poveste, kje je tukaj kakšen bife? Tam bom mojega Francija gotovo našla!

Karel zdaj razširi roke.

KAREL: Snaha!

GOSPA MARIJA: Kako, prosim?

KAREL: Moja draga snaha!

Karel jo objame. Preostali pa pogledajo Francija Rihtbergerja, ki čepi za njihovimi hrbti.

FRANCI RIHTBERGER: *(obupano)* Moja kazen je prišla.

Tudi gospa Marija ga je zagledala ...

GOSPA MARIJA: Franci! Tukaj si! Franci moj!! Samo, da sem te našla!

FRANCI RIHTBERGER: Še sem si prilezla za mano. Lahko bi si mislil!

GOSPA MARIJA: Ti ne veš, Franci, kako sem te pogrešala. Bil si svinja, ampak pogrešala sem te pa vseeno. In zdaj bova skupaj ...

MILENA: Vso večnost.

GOSPA MARIJA: Skupaj vso večnost!

FRANCI RIHTBERGER: (*Krištofu*) A ni nekdo rekel, da dobi vsak svojo kazen in svojo nagrado.

KRIŠTOF: Ti si očitno njena nagrada.

Franci zavije z očmi.

GOSPA MARIJA: In po alkoholu tudi ne smrdiš več.

FRANCI RIHTBERGER: Ja. Nehal sem pit.

GOSPA MARIJA: Kako ti je pa to ratalo?

FRANCI RIHTBERGER: Sploh ni težko. Samo umret moraš.

KAREL: Dobrodošla med nami, draga snaha!

FRANCI RIHTBERGER: (*Mariji*) Naj ti predstavim ... Moj oče.

GOSPA MARIJA: (*presenečena*) O! Tako ste ... Tako ste mladi?

KAREL: Ne gospa, nisem mlad. Tako mlad sem umrl.

Tone, ki je vse do sedaj ves obupan iskal karte po svojih žepih, potegne iz njih pest križev in pest petokrakih zvezd.

TONE: Kart ne najdem, imam pa polne žepe tega sranja ...

MILENA: Jaz tudi.

Tudi Milena potegne iz žepa polne pesti zvezd in križev. Prav tako Krištof in Karel ...

KAREL: Za srajco jih imam in v gate so mi zlezli.

Krištof vrže pest križev in peterokrakih zvezd daleč stran.

KRIŠTOF: Ah, najbrž ga živi spet nekaj serjejo.

Vsi odhajajo v globino in mečejo iz žepov drobno navlako.

Gospa Marija je prijela svojega Francija pod roko.

GOSPA MARIJA: Tako te ljubim, Franci.

Franciju je nerodno.

FRANCI RIHTBERGER: Nehaj, baba! Lahko naju slišijo.

GOSPA MARIJA: Kdo le, saj smo sami mrtvi!

18. prizor

Obelisk sprave na sredini prizorišča. Dviguje se visoko in ne vidimo mu vrha.

Spodaj žarna odprtina. Zraven nje zares ogromna žara.

Slavnostno vzdusje.

Izza odra slišimo pevski zbor, kako vadi.

PEVSKI ZBOR POJE: V roki golob – crknjen.

Na strehi vrabec – živ.

Permanentno zaprtje – čiv čiv.

Na oder prihiti Minister Benjamin v zelo lepi slovesni obleki. Sledita mu državna sekretarja, tudi slovesno oblečena.

MINISTER: Kako vama je všeč naša nova pravna himna?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Našim se zdi, da preveč poudarja zoološki motiv in premalo človeka.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Vem, kaj pogrēšate, kakšen človeški lik. Razpet na križu, na primer.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Vam pa manjka kakšna zvezdica, predvidevam.

MINISTER: Nehajta, sicer vama odbijem deset procentov.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Ta mesec ste nama jih odbili že sto osemdeset.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Otroci mi stradajo.

MINISTER: Himna je dobra. In pika. Kar je dobro za mobilno telefonijo, je dobro tudi za državo. V bistvu je bila to izvrstna sponzorska poteza. Spravna himna, ki je hkrati reklamna melodija mobilne telefonije. Vsak, ki ima mobilni telefon, je v bistvu spravljen.

19. prizor

Na prizorišče prihitijo Rastislav, Polde in Matilda. Vsi so slovesno oblečeni. Kot za kakšen resen pogreb. Matilda nosi pod pazduho zvito spalno vrečo.

RASTISLAV: O! Ste že tu, gospod Minister! Generalka se bo začela vsak hip.

MINISTER: Upam, da bo vse v redu.

POLDE: Pepel je že na svojem mestu.

MATILDA: Popisali smo tudi vse.

MINISTER: Upam, da ste jih *veliko* našteli?

RASTISLAV: Zelo veliko, zelo veliko.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite ... Zdaj se bo končno izkazala resnica. Naših je več!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Ne ga srat, Križnič, *naših* je bilo od nekdaj več.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: To se bo zelo dobro videlo iz popisa, Zvezdič!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Obstajajo neizpodbitni dokazi, da je naših bilo več.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Oprostite ... oprostite ... Obstajajo materialni dokazi! Osebni premeti, ki pričajo ...

MATILDA: A ni vseeno, saj so tako vsi mrtvi.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Med mrtvimi in mrtvimi je velika razlika!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: To vendar ve vsak bedak!

Minister Benjamin ima vsega zadosti.

MINISTER: Če takoj ne nehata, vama bom do konca mandata ukinil plače!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Sem že tiho.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Nič nisem rekel.

MINISTER: Čigav je kdo, nas sploh več ne zanima. To dilemo smo že zdavnaj preseгли.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Predlagam, da gremo na referendum, pa naj ljudje odločijo o tem!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Odloči naj mrtva večina!

MINISTER: Nobena večina! Noben referendum! Kdo je bil kdo in kje, naj imajo shranjeno arhivarji, pardon, zgodovinarji. Nas zanima samo skupno število. Pa še to zgolj zaradi evidence.

RASTISLAV: *(pomežikne)* Samo zaradi evidence.

MINISTER: Grem pogledat, če je predsednik že prišel. *(Matildi.)* Gospodična Matilda, greste z mano?

MATILDA: A z motorjem?

MINISTER: *(šepne)* Z motorjem greva takoj po žurki.

MATILDA: *(šepne)* Spalno vrečo imam že pripravljeno.

Matilda, Rastilsav in Minister odidejo.

20. prizor

Državni sekretar Križnič stopi k Poldetu.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: *(šepne)* Ste sejali?

POLDE: Do rane zore.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: In?

POLDE: Saj ste slišali Ministra!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: (*jezno*) Že vidim, da bo treba na referendum.

Državni sekretar Zvezdič se pojavi za njunima hrbtoma.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Kaj si rekel?

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Nekaj o vremenu.

Državni sekretar Križnič jezno odide.

K Poldetu pristopi Državni sekretar Zvezdič.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: (*šepne*) Koliko je naših?

POLDE: Minister ne pusti preštevat.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: (*jezno*) Mater mu jebem liberalno!

Državni sekretar Križnič se vrne.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Kaj si rekel?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Nekaj o vremenu.

Oba jezno odideta.

21. prizor

Prihiti oče Fredi. Za njim mama Helena.

OČE FREDI: (*zmagoslavno*) Kar je v jamo dano, je enkrat za vselej zakopano!

MAMA HELENA: Polde, misliš, da je bilo to pametno?

OČE FREDI: Kar je pošteno, ni vedno pametno, zapomni si to, Helena.

POLDE: Šefe, danes imamo pogreb, a se vam ne zdi, da bi bilo dobro, da bi se oblekli ...

OČE FREDI: Se ti zdi, da sem nag?

POLDE: No, mislil sem ... Bolj slovesno. Govor boste imeli.

OČE FREDI: O, ja, govor bom pa imel! Dober govor.

MAMA HELENA: Tatko, mogoče bi pa le ...

OČE FREDI: Grobar sem, nisem politik, zato se mi ni treba pretvarjat.

POLDE: Šefe, s tem pogrebom smo naredili dober biznis, to že morate priznat.

OČE FREDI: Nategnili smo barabe.

MAMA HELENA: Tatko, nehaj.

OČE FREDI: Samo, da oni tega še ne vejo.

POLDE: Kako to mislite?

OČE FREDI: Z mamó sva garala.

Fredi iz žepa potegne seznam.

OČE FREDI: Obdelala sva vse jame in grabne in fojbe. Vse sva uredila. Pogreb se lahko začne, pogreb, kakršnega so hoteli, kakršnega so tudi plačali.

Fredi skoči do ogromne marmorne žare. Odpre pokrov ...

OČE FREDI: Vrnila sva jih tja, kamor sodijo. Mrtvim dušam sva vrnila njihov mir.

22. prizor

Vrnejo se Rastislav, Matilda, oba sekretarja in Minister.

MINISTER: Vse je pripravljeno. Predsednik bo vsak hip tukaj.

POLDE: Zdaj bo pa sranje.

RASTISLAV: Kaj?

MINISTER: Dragi moji, to bo eden največjih dogodkov v naši domovini. Preteklost se bo spet utirila, stare razprtije bodo končane ... Zaživeli bomo normalno evropsko življenje, kjer mrtvi ne strašijo pred vsakimi volitvami.

Rastislav in Matilda zaploskata.

RASTISLAV: Bravo.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: (*šepne*) Bomo videli, kaj bojo ljudje rekli na referendumu.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: (*šepne*) Če bojo za preštevanje, sem na tvoji strani, gospod Križnič.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Zdaj moramo držati skupaj, tovariš Zvezdič.

Minister se odkašlja in nadaljuje.

MINISTER: In zato se veselim tega pogreba kot svojega lastnega. Z njim smo preseгли razprtije in enkrat za vselej ločili mrtve od živih. Vabim vas, da se vsi skupaj, tako organizatorji kot izvajalci, udeležimo slovesnosti in veselice. Dajmo v grob, kar spada v grob!

Oče Fredi se zasmеji.

OČE FREDI: Ha, ha! Nič ne bomo dali v grob. Ker je že vse tam.

POLDE: Saj sem vedel, da bo sranje.

RASTISLAV: Kako? Kaj?

MINISTER: Prosim?

Vsi se spogledajo.

MAMA HELENA: Jaz in tatko sva vse vrnila.

RASTISLAV: Kaj? Denar?

OČE FREDI: Ne, pepel.

RASTISLAV: (*si oddahne*) Uh, hvala bogu!

MINISTER: Kaj ta človek govori?

RASTISLAV: Nič. Čisto nič, Beni ... Mislim, Minister Benjamin.

OČE FREDI: (*zelo jasno, zelo razločno*) Pravim, da sva vse vrnila nazaj v jame, grape, fojbe ... Vse! Do zadnjega prahca.

Minister in Rastislav skočita do velike slavnostne žare in jo odpreta.

MINISTER: Se vam je zmešalo! Kaj pa naj potem damo v grob?

OČE FREDI: Nič. Saj vam tudi nikoli ni šlo za to.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Spet so nas ta rdeči nategnili!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Zarota črnih, kaj pa drugega!

MINISTER: Takoj napolnite žaro!

POLDE: S čim pa? Niste slišali, vse sta stresla nazaj.

MINISTER: Me ne briga s čim, samo polna naj bo. Do vrha!

Oče Fredi se požene in skoči na veliko marmorno spravno žaro kot na govorniški oder ...

OČE FREDI: Nikoli niste mislili resno, jaz kot grobar v tretjem kolenu pa vam povem, z mrtvimi se ni za hecat!! Vsi bomo enkrat tam. Ko mine življenje, je telo edino dostojanstvo! Zato sva jih dala nazaj. Naj počivajo v miru.

MINISTER: Ampak ... ampak ... Kako bomo pa potem Slovenijo pokopali ... Mislim, polstoletne zdrahe, razprtije ...

OČE FREDI: Dobro ste rekli ... Slovenijo pokopali ... S tem, ko trgujete s pokojniki, pokopavate Slovenijo! Iz Slovenije ste naredili deželo grobarjev. In to ni prav. To je tisto, kar je treba enkrat za vselej pokopati ...

MINISTER: Kaj ta stari blebeta?

RASTISLAV: Foter! Kakšno sentimentalno sranje pa je to. Vedno si bil stvaren pogrebnik!

MINISTER: (*ostro*) Rastislav, ti si kriv! Tebi sem zaupal.

RASTISLAV: Jaz tebi tudi. Pa si mi gladko nategnil sestro.

MAMA HELENA: Kaj?

MATILDA: Saj se nič ne pritožujem.

OČE FREDI: Nikoli vam ni šlo za spravo, ampak za trgovino. Ampak, mrtvi niso prodajni artikel, mrtvi so nad nami ...

MINISTER: Rastislav, plačal sem vam! Pošteno plačal!

RASTISLAV: Jaz tebi tudi!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Kaj slišim?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Ne morem verjet!

MINISTER: (*Rastislavu*) Ti, meni? Plačal? Ha! Pojma nimam o čem govoriš!

RASTISLAV: (*Ministru*) Kako nimaš pojma! Kaj pa procenti od vsakega komada.

MINISTER: Ustanovili bomo preiskovalno komisijo! Pa naj se izkaže resnica.

RASTISLAV: Saj vem, ti boš pa predsednik.

MAMA HELENA: Nehajte, nehajte. Dajmo raje kaj pojest! Imam odlične fojbske gobane. Na žaru.

Minister Benjamin se zažene v Rastislava.

MINISTER: Takole nategnit državo! Najraje bi te brenil v rit ...

RASTISLAV: Bom jaz tebe prej!

Rastislav brcne Ministra v rit.

MATILDA: Rastislav, pusti Benjamina!

RASTISLAV: In da veš, v metanju mopeđa v daljino sem nalašč pustil, da si zmagal.

MINISTER: O, to pa ne! Tega mi pa ne boš vzal!

Minister nabrcja Rastislava v rit.

MATILDA: Benjamin, pusti Rastislava!

MAMA HELENA: Kaj se pa ti vmešavaš? Je res, da te je nategnil, je res?

MATILDA: Se nisem nič upirala.

MAMA HELENA: Na, ministrska nastavljača!

Mama Helena primaže Matildi klofuto.

MATILDA: Mati moja, takole me pa ne boste tepli!

Matilda ji klofuto vrne.

Minister in Rastislav se brcata, Matilda in Mama Helena se klofutata ... Vsi kričijo vseppek, oče Fredi pa nemočno gleda ...

OČE FREDI: Počakajte ... kaj počenjate ...

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Vse mi je jasno. Vse je skorumpirano!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Izdajstvo! Izdajalci!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Ne omenjaj izdajalcev!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Zakaj pa ne? Imaš slabo vest?! Mušji drekec!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Po gobcu te bom, rdečkar!

Križnič udari Zvezdiča po gobcu.

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: On je začel, on je začel!

Zvezdič udari Križniča po gobcu!

POLDE: Poslušajte ... Ne se pretepat, ne se ...

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Kaj se pa tale oglašā?

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Sejalec frdamani.

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Slabo si sejāl, slabo boš žel!

Državna sekretarja se spravita na Poldeta in ga složno prebutata.

OČE FREDI: Mojega uslužbenca pa že ne bo nihče pretepal!

Oče Fredi se zapodi med oba državna sekretarja, ki ga takoj na gobec.

MAMA HELENA: Tatko, prihajam! Drži seeee!

*Mama Helena zaviha rokave in se loti vseh.
Sledi vsesplošen pretep vseh proti vsem. Kričijo drug čez drugega.*

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: To je vojna! Vojna!

DRŽAVNI SEKRETAR ZVEZDIČ: Izdajstvo!

MINISTER: Jaz nisem nič dobil.

RASTISLAV: Jih boš pa zdaj!

OČE FREDI: Nehajte! Nehajte!!! Mrtvi nas gledajo, mrtvi nas gledajo!

DRŽAVNI SEKRETAR KRIŽNIČ: Vojna! Vojna!

Pretepajo se, grizejo, brcajo, klofutajo ...

23. prizor

*Iz globine počasi pridejo mrtvi: Milena, Karel, Krištof, Tone, Franci
Rihtberger, gospa Marija.*

*Zelo so začudeni, ko gledajo vreščečo skupino, ki se med silovitim pretepanjem
(ki nikakor ne pojenja), umika v ozadje.*

Mrtvi gledajo za živimi, dokler živi ne izginejo in vse ne potihne.

MILENA: Kaj pa jim je?

KRIŠTOF: Pojma nimam.

KAREL: Mogoče je pa spet vojna.

GOSPA MARIJA: Ne, ne, odkar imamo svojo državo, tako prepričujejo drug drugega ... Nič resnega. Jaz vam lahko garantiram, sem bila še včeraj živa.

FRANCI RIHTBERGER: Ko jih takole gledam, me je pa spet zažejalo. Je to slab znak?

KAREL: To je tako, kot če nimaš več noge, pa te vseeno srbi.

KRIŠTOF: Življenje te skomina, čeprav si mrtev.

Tone pomiga s kartami.

TONE: Gremo se raje Črnega Petra. Našel sem karte!

MILENA: Mene pa vseeno zanima ...

KRIŠTOF: Kaj?

MILENA: Zakaj mora biti vedno tako?

KAREL: Kako?

MILENA: Eni tu, eni tam. Eni levi, drugi desni. Eni zgoraj, drugi spodaj ...

KRIŠTOF: Ker nimajo pojma. O ničemer.

KAREL: Ja, živi nimajo pojma.

Vsi se strinjajo.

TONE: Bom jaz delil!

MILENA: Kaj pa, ko bi raje eno zapeli?

TONE: Spet!

KRIŠTOF: A tisto isto?

FRANCI RIHTBERGER: Saj samo to znamo.

KRIŠTOF: Ampak zadnjič v tem stoletju. Prav?

MILENA: Prav.

Mrtvi se postavijo v polkrog.

Se odkašljajo. Milena da intonacijo.

Zapujejo. Lepo. Ubrano. V spravnem sozvočju.

MILENA, KAREL, KRIŠTOF, TONE, FRANCI RIHTBERGER, GOSPA MARIJA:

Mi se imamo strašno radi,
v večni smrti vedno mladi.
Rdeči, beli, modri in zeleni,
vsi smo v eno jamo položeni.
In prav nič nas zdaj ne briga,
če se zgoraj živim riga.

Kdor pa v tej črni igri bo dobil po riti,
na koncu naj ne pozabi luč ugasniti.